

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2010 - 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

David Prouza

**Moderátor v rozhlase a televizi – nové prvky, metody –
srovnávací studie**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jiří Velebný

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2010 - 2013

BACHELOR THESIS

David Prouza

**Anchorman in TV and Radio – New Elements and Methods –
Comparative Study**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Ing. Jiří Velebný

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

David Prouza

Anotace

Hlavním cílem této bakalářské práce je analýza moderátorské činnosti a vymezení rozdílů mezi prací rozhlasového a televizního moderátora. Věnuje se i novým moderátorským přístupům a metodám, které tuto profesi v posledních letech nejvíce ovlivnily. Jedním z cílů práce je pak vedle vymezení pojmu moderátor a moderování také stručný nástin dějin rétoriky. Zároveň je v této práci vymezen klíčový pojem komunikace a jeho vliv na moderátorskou činnost. Práci zakončuje výsledná analýza těchto dvou činností.

Klíčové pojmy

Moderování, rozhlasový moderátor, televizní moderátor, rétorika, historie rétoriky, komunikace verbální, komunikace neverbální, chyby moderátorů, nové prvky moderování, internet, strukturovaný rozhovor, smlouva ACTA

Annotation

The main objective of this Bachelor Thesis is analysing of anchor action as well as defining differences between the work of radio and television presenter. The work also deals with the new moderator approaches and methods by which the profession in recent years has been much affected. Another aim of the work is, in addition to the definition of the terms moderator and moderation, a brief outline of the history of rhetoric. Also the key concept of communication and its impact on moderator action is defined. The work concludes with the final analysis of these two activities.

Key words

Moderation, radio anchorman, TV anchorman, rhetoric, history of rhetoric, verbal communication, nonverbal communication, mistakes of anchormen, new methods in moderation, internet, structured interview, ACTA contract

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 MODEROVÁNÍ.....	10
1.1 KOMUNIKACE.....	11
1.2 ZÁSADY MODEROVÁNÍ.....	12
1.3 HLAVNÍ CHYBY PŘI MODEROVÁNÍ.....	13
1.4 ROZĚLENÍ TYPŮ MODEROVÁNÍ.....	18
2 RÉTORIKA – ZÁKLAD MODEROVÁNÍ.....	20
2.1 STAROVĚKÉ ŘECKO.....	20
2.2 HELÉNISTICKÉ ŘÍŠE A ŘÍM.....	23
2.3 STŘEDOVĚK.....	25
2.4 RENESANCE.....	26
2.5 19. STOLETÍ.....	27
2.6 20. STOLETÍ.....	28
3 HISTORIE ROZHLASU A TELEVIZE.....	29
3.1 KNIHTISK.....	29
3.2 TELEGRAF.....	30
3.3 VZNIK ZPRAVODAJSKÝCH AGENTUR.....	30
3.4 PŘENOS SDĚLENÍ POMOCÍ ELEKTROMAGNETICKÝCH VLN.....	31
4 VZNIK ROZHLASU.....	33
5 VZNIK TELEVIZE.....	37
6 ROZDÍLY MEZI MODEROVÁNÍ V TV A ROZHLEASE.....	39
6.1 ZÁKLADNÍ ROZDÍLY.....	39
6.2 ROZHOVOR.....	40
7 MODEROVÁNÍ A INTERNET – NOVÉ MOŽNOSTI.....	43
7.1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ.....	45
7.2 DIGITALIZACE VYSÍLÁNÍ.....	47
7.3 VÝHODY A NEVÝHODY DIGITÁLNÍHO VYSÍLÁNÍ.....	50
8 SMLOUVA ACTA.....	52
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Předmětem této bakalářské práce je srovnat činnost a specifika činnosti rozhlasového a televizního moderátora. V současnosti se termín moderátor užívá i v češtině poměrně široce, mnohdy zahrnuje vedle těch činností, které budou předmětem naší pozornosti, i činnosti jiné, nesouvisející se žurnalistickou komunikací a přesahující do oblasti zábavy, vzdělávání, popularizace apod.

V našem pojetí půjde však pouze o činnosti, které souvisejí s řízením a praktickou organizací rozhovoru dvou nebo více osob na předem dané téma, a to v podmínkách rozhlasového a televizního vysílání.

Teoreticky a historicky je moderování činnost, která velmi úzce souvisí s rétorikou a teorií komunikace a jako taková je významnou součástí celé lidské historie, a to od „moderování“ politických diskuzí ve starém Řecku až po současnou formu moderování v televizních a rozhlasových studiích a v médiích obecně. Během vývoje prošla tato činnost mnoha změnami, které ji vybrousily do její současné podoby. Měnila se forma, měnil se styl, nové změny přicházely i s vývojem techniky. Měnil se i přístup moderátora. Dnes se můžeme setkat s celou škálou moderátorské prezentace, od pozice aktivního direktivně řídicího prvku diskuse až po pozici „pasivního účastníka“, který už diskusi fakticky neřídí a neorganizuje.

Moderování je velice zajímavým povoláním, které mimo jiné dává lidem, kteří ho vykonávají, i určitou moc, určitou možnost ovládat nejen posluchače či diváky, ale i účastníky rozhovoru. To znamená, že každý moderátor svým vystupováním záměrně či nezáměrně pomáhá utvářet divákovi či posluchači jeho názor. Této „moci nad lidmi“ se dá samozřejmě zneužít a pro příklady není třeba chodit daleko. Síla mluveného projevu byla u některých politiků minulosti až neuvěřitelná. A přesto, že moderátor nemá patrně až tak velký vliv jako politické osobnosti, svým každodenním působením se stává součástí života mnoha lidí. Proto je velmi důležité, aby si tuto váhu svého povolání uvědomoval a nakládal s tímto privilegiem velice zodpovědně a eticky. Jak praví staré rčení: „S velkou mocí přichází velká zodpovědnost.“

Právě tento etický rozměr moderování, či veřejného projevu vůbec, je jedním z hlavních důvodů volby tohoto tématu. Dalším důvodem je fakt, že lidé, kteří mají odvahu

vystoupit na veřejnosti a sdílet své názory a dojmy s ostatními, si zároveň bezpochyby zaslouží náš obdiv a úctu. Jsou to lidé, kteří každý den vystoupí před kameru či mikrofon a dokáží skvěle mluvit, aniž by dávali najevo strach nebo trému. Ať už je to v televizi, nejvlivnějším médiu, které známe, nebo v rozhlase.

Další z řady důvodů výběru tohoto tématu je autorova osobní zvědavost, konkrétně zájem zjistit a analyzovat, jak moc se liší práce v rozhlase, tedy v médiu, kde nás posluchač pouze slyší, a v televizi, kde je vedle sluchového vjemu přítomen i vjem vizuální. Jaké jsou hlavní rozdíly? A co mají tyto činnosti naopak společné? Protože – pokud vím - v naší literatuře nenacházíme ucelenou publikaci na toto téma, považujeme práci zabývající se srovnáním práce moderátora v televizi a rozhlase za prospěšnou.

Cílem této bakalářské práce bude tedy nejen porovnání těchto dvou činností, tedy práce moderátora v rozhlase a televizi, ale také popis moderování samotného. Vzhledem k tomu, co bylo řečeno výše, bude předmětem naší pozornosti také rétorika. Rétorika, neboli věda o řečnictví, má pevný základ ve starověkém Řecku a pravidla i zásady, které vznikly právě v tomto období, jsou i dnes pro současného moderátora důležité. Vedle posouzení významu rétoriky bude v této práci také stručně vymezen historický vývoj rétoriky od antického Řecka až po moderní dvacáté století.

Další kapitolou, která bude podrobněji zpracována, je historický vývoj rozhlasu a televize. Je nesporné, že se jedná o důležitou část práce, protože jejím hlavním cílem je srovnat práci rozhlasového a televizního moderátora. V práci se zaměříme především na vývoj českého rozhlasu, protože je pro naši historii velice důležitý. Dalším bodem pak bude už výše zmíněné porovnávání a zkoumání moderátorské činnosti v rozhlase a televizi.

Empirickým základem této práce jsou strukturované rozhovory se dvěma odborníky v této oblasti. Záměrem bylo vyzpovídat dvě významné osobnosti, z nichž by se jedna pohybovala na televizní scéně a druhá na scéně rozhlasové. V tomto směru se náš cíl naplnil a rozhovor proběhl s Milanem Šimou, zkušeným dlouholetým televizním moderátorem, a Jiřím Körberem, programovým ředitelem radia Impuls. Oba aktéři poskytli prostřednictvím svých odpovědí mnoho cenných postřehů a informací jak ze světa rozhlasu, tak ze světa televize. Právě díky těmto dvěma mužům bylo umožněno vytvořit závěrečnou analýzu založenou nejen na odborné literatuře, ale také na jejich

názorech, které mají v této souvislosti vysokou hodnotu. Vedle zdrojů objektivních v podobě odborné literatury a časopisů, bylo tedy v této bakalářské práci využito do jisté míry také zdrojů subjektivních, tedy oněch výše zmíněných strukturovaných rozhovorů.

Vytyčme si tedy základní rozdíly, které se týkají činnosti rozhlasového a televizního moderátora. Televizní moderátor pracuje jak se zvukem, tak s obrazem. Jsou na něj v tomto smyslu tedy kladeny mnohem větší požadavky. Ovšem rozhlasový moderátor, který má k dispozici pouze zvukovou složku, to nemá o nic lehčí. Rozhlasový moderátor musí být mnohem aktivnější, aby si pozornost svých posluchačů udržel, když nemá k dispozici obrazovou složku.

Zároveň ale nesmíme zapomenout na fakt, že televizní moderátor funguje nejen na základě verbální komunikace, ale také komunikace neverbální. Z toho plyne, že si musí dát mnohem větší pozor na neverbální projevy, které, jak známo, mnohem výrazněji zrcadlí naši osobnost, ale i aktuální náladu. Zkorigovat a udržet tyto neverbální projevy v rámci přijatelných mezí je samozřejmě velmi těžké.

Na následujících stránkách se budeme tedy zabývat daným tématem, pokusíme se odpovědět na vytýčené otázky a vytvořit závěrečnou hodnotnou analýzu čerpající ze srovnání zmíněných dvou povolání, a to jak teoreticky, tak prakticky.

1 Moderování

Jedna z mnoha definicí moderování je, že se jedná o vedení či zprostředkování komunikace ve skupině s třemi a více účastníky. Samotný termín moderování má kořeny v latinském slově moderate, ještě konkrétněji moderani – mírnit, krotit, zdržovat a mederatio – umírněnost, sebeovládání. Moderování tedy v praxi znamená usměrňování, vedení diskuze. Již zde nastává první komplikace, protože se najdou i takoví moderátoři, kteří přesahují své kompetence a snaží se podbízet svůj názor hostům, či divákům. To je jeden z hlavních problémů moderování. Moderátora můžeme jinými slovy nazývat například komunikátor, řídící diskuze, průvodce diskuze, vedoucí diskuze, nebo zprostředkovatel diskuze.

1.1 Komunikace

Jelikož je práce moderátora především komunikační činnost, bylo by bezpochyby záhodno si tento termín blíže vysvětlit. „Slovo komunikace je latinského původu a znamená něco spojovat. Může být použito jako označení pro dopravní síť, přemísťování lidí, materiálu, ale také myšlenek, informací, postojů a pocitů od jednoho člověka k druhému. Komunikačními prostředky mohou být jazyk, pošta, telegraf, telefon, počítač, rozhlas, televize, ale také autobusy, vlaky a letadla.“¹ Komunikace je nutný atribut jakékoliv sociální interakce. Názory na její význam se liší od autora k autorovi. Autor knihy Základy masové komunikace, Michael Kunczik, zase píše: „Vzájemné působení mezi komunikujícími partnery budeme nazývat komunikačním procesem. Komunikace je tudíž jednáním, jehož cílem z hlediska komunikátora je přenos sdělení jedné či více osobám prostřednictvím symbolů.“²

Zbyněk Vybíral, autor knihy Psychologie lidské komunikace, zastává tento názor: „Etymologie slova komunikace naznačuje, že původní rozumění tomuto pojmu bylo široké. Slovníky dnes sice definují komunikaci např. jako „proudění informací z jednoho bodu (ze zdroje) k druhému bodu (k příjemci), jako přenos nebo vytváření znalostí, ale

¹ MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s 18. ISBN 80-247-0650-4.

² KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Klementinum, 1995. s 11-12. ISBN 80-7184-134-X.

communicatio znamenalo původně „vespolné zúčastnění“ a *communicare* „činit něco společným, společně něco sdílet“. S odvoláním na tento latinský původ slova definoval Hausenblas (1971) komunikaci široce jako „obcování lidí, společné podílení se na nějaké činnosti ve vzájemném kontaktu“. Nikoliv tedy jen proudění, ale i podílení se druhých třeba jen tím, že jsou přítomni.“³

Komunikace tedy obsahuje nejen sdělování, ale také sdílení. Tj. i když se daná osoba účastní komunikačního procesu, ale pouze přihlíží výměně slov ostatních, tak také komunikuje. Byly zde předloženy názory tří autorů, což odpovídá základní novinářské poučce, že novinář si musí své informace podložit minimálně dvěma, na sobě nezávislými zdroji.

Pakliže bylo řečeno, že komunikace je jedním z prostředků moderování, je nutné zmínit i její rozdělení. Vedle komunikace verbální, jejímž nejdůležitějším nástrojem je řeč, rozlišujeme také komunikaci neverbální. „Příkladem mohou být: výraz tváře, pohled z očí do očí, různá gesta, jakož i hlasové, ale nejazykové aspekty mluveného projevu – zdráhání se, odkašlávání si, síla hlasu, tempo řeči a řada dalších prostředků. (...) Verbální a neverbální komunikace jsou (obvykle) vzájemně závislými infrakomunikačními systémy. Také v případě neverbální komunikace (viz Ekman a Friesen 1969) je záměr cosi někomu sdělit nezbytnou podmínkou existence komunikace. Komunikační kanály mohou být definovány v kategoriích smyslů – zrak, sluch apod. – jimiž recipient informaci zachycuje. Můžeme rozlišovat šest těchto kanálů:

1. *auditivní neboli vokální kanál (mluvená řeč, tj. verbální a paralingvální komunikace);*
2. *vizuální kanál (výraz tváře, výměna pohledů, gesta a pohyby těla, celkový vzhled, interpersonální distance a/nebo využívání prostoru pro komunikování odstupů či blízkosti);*
3. *hmatový neboli taktilní kanál (například dotýkání se, strkání);*
4. *čichový neboli olefaktorní kanál (vnímání vůně těla);*
5. *teplotní neboli termální kanál (pocitující tělesné teplo jiné osoby);*

³ VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 17. ISBN 80-7178-291-2.

6. *chuťový neboli gustatorní kanál (vnímání chuti).*⁴

1.2 Zásady moderování

Aby byl moderátor jakéhokoliv pořadu úspěšný, musí mít jisté vlastnosti, bez kterých se nemůže obejít (viz. poznámky z přednášky Ing. Velebného na Univerzitě Jana Amose Komenského z předmětu Moderování):

Vlastnosti moderátora:

- 1) **ctížádostivost** – zdravá, nezdravá.
- 2) **sečtělost** - moderátor musí mít obecný přehled o dění kolem něj; měl by přečíst alespoň patnáct knih za rok, kvůli **slovní zásobě** (používat ji v praxi, moderátor by měl mít aktivní slovní zásobu okolo třinácti až patnácti tisíc slov.
- 3) **dobrá připravenost** – není nic horšího, než nepřipravený moderátor, který se přeříkává, doprovází svůj projev parazitickými prvky.
- 4) **schopnost správně mluvit** - artikulovat, správně formulovat.
- 5) **vzhled** – moderátor musí vizuálně dobře působit a musí mít určité charisma
- 6) **celková upravenost, vhodné oblečení, dbaní na svůj vzhled** – ne nadarmo se říká, že šaty dělají člověka.
- 7) **schopnost sebeovládání** - schopnost zjednat si pořádek a zachovat si autoritu, moderátor nesmí být cholerik.
- 8) **znalost osobnosti respondentů** - schopnost vnímat cílovou skupinu.
- 9) **schopnost být dobrým psychologem a diplomatem** – vedení rozhovoru se by mělo odehrávat v přátelském tónu.
- 10) **přizpůsobivost a společenskost** – moderátor si musí za každé okolnosti zachovat tvář a chovat se v rámci obecných pravidel slušného chování.

⁴ KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Klementinum, 1995. s 12-13. ISBN 80-7184-134-X.

Ovšem při moderování, záleží nejen na jeho vlastnostech, ale také na mnoha dalších faktorech, jakými jsou například prostředí natáčení, připravenost moderátora, fakt, zda se jedná o živý výstup, nebo o předtočený pořad, chování účastníků, práce kameramana aj. S připraveností moderátora souvisí i další podkapitola. V ní se podíváme na ty základní a největší chyby, kterých se moderátor může dopustit. Tato podkapitola bude také obsahovat analýzu sestavenou na základě výpovědi dvou osobností, které se úspěšně už několik let pohybují v moderátorské branži.

1.3 Hlavní chyby při moderování

Moderátor mnoha televizních diskusních pořadů, Milan Šíma, označuje za největší chyby toto: „*Hloupost, samolibost, přílišná drzost, přílišná pasivita, dlouhé otázky, přebrepty, nezajímavé otázky.*“⁵ Naopak Jiří Körber je tohoto názoru: „*Největší chyba moderátora je, že je nudný. Ve chvíli, kdy je moderátor nudný, tak může říkat, co chce a já ho poslouchat nebudu. Nudnost je zkrátka základním nedostatkem. I když je moderátor neprofesionální, tak už to v sobě obsahuje určitou rozporuplnost, která mě nutí poslechnout si, jaký je ten moderátor idiot. Ale ve chvíli kdy je nudný, tak ho nebudu sledovat vůbec. Moderátor by neměl být nudný, negativní, nepřátelský, nepřipravený, neměl by mluvit dlouho a neměl by mluvit o nezajímavých tématech. To platí jak pro televizi, tak i pro rozhlas.*“⁶

Oba aktéři, kteří se v moderátorské činnosti pohybují mnoho let, se nezávisle na sobě shodli na chybách, které se týkaly nezajímavých otázek, nepřipravenosti a dlouhých otázek. Šíma k tomu přidává pasivitu, drzost či samolibost, Körber zas negativnost. Za největší chybu však Jiří Körber považuje nudnost. Je toho názoru, že ať je moderátor sebe hloupější, ať je nepřipravený, či agresivní, tak to vše udrží divákovi, či posluchačovi pozornost pořád více, než když je moderátor nudný.

Všechny chyby, které moderátoři dělají, se dají rozdělit do dvou složek. Chyby v rámci verbální a neverbální komunikace. „*Verbální a neverbální projevy mohou být*

⁵ Viz příloha B

⁶ Viz příloha A

v některých situacích v rozporu. Lidé často něco říkají, ale chování tomu neodpovídá. Může tak vznikat to, co se označuje jako dvojná vazba, tedy rozpor mezi slovy a chováním. Vyvolává to v naslouchajícím určité rozpaky, jak má chápat to, co mu bylo řečeno, nebo co se snaží mluvčí zakrýt.⁷ K tomuto jevu dochází u moderátorů relativně často. Souvisí to zejména s trémou a nepřipraveností. „Neverbální projevy bývají často nevědomé, nepodléhají v takové míře sebekontrolě jako verbální projev.“⁸

Jakých chyb se tedy může moderátor dopustit v rámci verbální komunikace? Hovoříme o paralingvistických aspektech verbálního projevu. „Paralingvistika je dotváření denotačního významu jazyka konotativními prvky, svrchními tóny řeči, tím, co řečník zesiluje, nebo zeslabuje, zpochybňuje, nebo potvrzuje v obsahu projevu, dává najevo postoj, zaujetí vřelost, sympatii, zlobu.“⁹ S těmito prvky souvisí hlasitost verbálního projevu – přílišná hlasitost i přílišná tichost odrazují, výška tónu řeči – vysoká poloha hlasu je nepříjemná; hluboký hlas působí důvěryhodněji, rychlost verbálního projevu – rychlá řeč se hůře vnímá; vede k únavě řečníka a může symbolizovat nervozitu; lidem, kteří mluví pomaleji, se lépe naslouchá, objem řeči – množství slov, které za nějaký časový úsek vyprodukuje; je logické, že nemluvnost je chybou, plynulost řeči, pomlky, frázování – neúmyslné pomlky jsou rušivé a značí nepřipravenost; úmyslná pomlka může ale působit jako zadržování projevu, barva hlasu – monotónnost je velkým nešvarem a je vnímána jako symbol nudnosti a chladnosti, kvalita řeči – jde hlavně o míru redundance ve sdělení, zda sdělení odpovídá tomu, čeho se má týkat, slovní vata – slova, která se používají jako výplň projevu, a chyby v řeči – chybná artikulace, špatná výslovnost, přeříkávání, koktání a parazitické zvuky „ehm, ééé“ aj.¹⁰

Správný moderátor musí tedy mít plnou moc nad tím, co říká. Musí se vyvarovat přílišné hlasitosti projevu, přílišné rychlosti, měl by disponovat spíše hlubším tónem hlasu, vyvarovat se neúmyslných pomlky, monotónnosti, chybné artikulaci a jiným parazitickým jevům. Je samozřejmé, že všem chybám v rámci verbální komunikace se

⁷ MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 113. ISBN 80-247-0650-4.

⁸ MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 113. ISBN 80-247-0650-4.

⁹ MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 118. ISBN 80-247-0650-4.

¹⁰ MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 120-122. ISBN 80-247-0650-4.

vyhnout nelze, a tak by se měl dobrý moderátor snažit vyvarovat se co největšímu procentu těchto chyb.

Další kategorií jsou chyby moderátora v neverbální komunikaci. „*Neverbální komunikace je komunikace beze slov. Probíhá prostřednictvím způsobů držení těla a jeho pohybů, výrazů obličeje, pohledů a pohybů očí, změn vzdáleností mezi komunikujícími, signálů ovládnutí prostoru, druhu oděvu a jeho barev, dotyků, rychlosti a hlasitosti řeči a dokonce způsobem i způsobem, jakým komunikující zachází s časem.*“

¹¹ „*Neverbální komunikace je vývojově starší způsob komunikace a funguje automaticky. Hůře se ovládá vůlí. Snadno prozradí opravdový pocit či záměr. Těžko se s ní manipuluje. Při komunikaci emočních stavů zprostředkovává asi 90 % informací.*“¹²

Z těchto definic jasně plyne, že chyby v neverbální komunikaci se týkají především moderování v televizi. V tom je samozřejmě televizní moderování těžší, jelikož se ho týkají obě skupiny chyb.

Složkami neverbální komunikace jsou mimika, gestika, posturika, kinezika, pohledy, proxemika, teritorium, haptika, chronemika a neurovegetativní reakce.¹³ V rámci těchto složek se moderátor dopouští mnoha a mnoha chyb. Na internetových stránkách jobs.cz vyšel na toto téma zajímavý článek. „*Chyby v neverbální komunikaci si často neuvědomujeme, mohou však mít negativní dopad na vztahy s ostatními. Článek proto radí, čemu se vyvarovat.*

- *Uzavřené tělo. Ať už budete sedět, nebo stát, vaše tělo by mělo být uvolněné a otevřené. Nekřížte ruce ani nohy. Působili byste pak dojmem, že něco skrýváte.*

- *Zaťaté pěsti. I v tomto případě platí, že uzavíráte své tělo. Navíc působíte agresivním dojmem. Dlaně by měly být otevřené.*

- *Podávání ruky. Snažte se být tím prvním, kdo podá ruku, nedělejte to však násilně. Nebuďte nervózní. Vaše ruce by měly být suché, pravidelně si je proto myjte nebo otírejte.*

¹¹ DEVITO, A. J. *Základy mezilidské komunikace*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001 s. 125. ISBN 80-7169-988-8.

¹² PRAŠKO, J., PRAŠKOVÁ, H. *Asertivitou proti stresu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 1996 s. 10. ISBN 80-7169-334-0.

¹³ MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. s. 125-131. ISBN 80-247-0650-4.

- *Postoj. Špatné držení těla ukazuje za bázlivost nebo lenost. Každopádně nevzbuzuje důvěru. Držte proto rovná ramena, zatažené břicho a snažte se vzpřímeně i sedět.*
- *Svrašťování obočí. Tento výraz vzbuzuje v lidech pocit opovržení a zmatku. Snažte se proto spíše otevírat oči, když někdo řekne něco zajímavého. Váš obličej by měl být co nejotevřenější.*
- *Uhýbání očima. Udržujte oční kontakt. Neznamená to upřeně hledět do očí bez přestávky, pohled je však třeba vracet, abyste u druhé strany vzbudili pocit, že jste upřímní a nic neskrýváte.*
- *Agresivní přikyvování. Nervozita někdy způsobuje, že při souhlasu příliš rychle pokyvujeme hlavou. Řeč těla by přitom měla být pomalá a nepřipomínat záchvat.*
- *Ošívání. Chcete-li působit soustředěně a dát najevo svůj zájem, měli byste se vyhnout podupávání, cvakání perem, kreslení si, hraní s nehty nebo vlasy, škrábání, poklepávání prsty o stůl apod.*
- *Divoká gesta. Komunikovat s použitím rukou a paží je přirozené, neměli byste to však přehánět. Větší gesta používejte pouze pro zdůraznění.*
- *Vyrušení. Měli byste se vždy soustředit na jednání, kterého se účastníte. Nenechte se vyrušit ničím nevýznamným.*¹⁴

Vedle chyb v rámci verbální a neverbální komunikace jsou zde ještě další pochybení, kterých se moderátor může dopustit. Je to např. nedostatečná příprava, tréma, celková pasivita, nevýrazná osobnost, neschopnost zvládat situaci při krizové komunikaci, neschopnost improvizace, neschopnost přesně a krátce formulovat otázky, snaha o upoutání pozornosti více na sebe než na téma, neznalost prostředí akce, neznalost práce s technikou, neupravený vzhled aj. Velkým problémem je - hlavně pro začínající moderátory - tréma.

Co to vlastně je tréma. „*Tréma, řec. strach, nervozita z vypjaté situace, pocit nejistoty před veřejným vystoupením.*“¹⁵ I když se moderátor co nejlépe připraví, tréma nikdy úplně nevymizí. „*Je známo, že trémou trpí i vynikající a zkušení herci, klavíristé a řečníci. Jedině dlouhá zkušenost způsobí, že pociťujete menší trému, ale při řečnění se jí*

¹⁴ JOBS.CZ. 10 chyb v neverbální komunikaci. [online]. © 14. 9. 2009. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.jobs.cz/poradna/novinky/aktualni-clanek-hr-news/article/10-chyb-v-neverbalni-komunikaci/>

¹⁵ LINHART, J. a kolektiv. *Slovník cizích slov pro nové století*, Litvínov: Dialog, 2003. s. 385.

nezbavíte nikdy úplně. Zkušený řečník však ví, že stav trémy nepotrvá dlouho, zachová-li určitá pravidla. (...) Při trémě dochází k napjetí svalů, takže náš postoj je strnulý. Třesou se nám ruce i nohy. (...) Někdo má zaťaté pěsti, jiný se křečovitě drží stolu rukama, jako by měl strach, aby neupadl. Jiný si nervózně hraje s tužkou, představuje sklenici s vodou, kroutí knoflíkem. (...) Nervóznímu řečníkovi přeskakuje hlas, velmi často si odkašlává, mluví rychle, téměř bez přestávek a pokud by učinil malou přestávku vyplňuje ji různými „ehm“, „ehm“. Některý řečník má pocit, že mu vyschlo v krku, proto polyká, ztrácí dech, zajíká se.“¹⁶ Zejména proti poslednímu projevu trémy se řečník, či v našem případě moderátor, musí zásobovat dostatkem pitné vody. Pitný režim je pro moderátora velice důležitý.

„Je nutno analyzovat sebe sama a zjistit příčiny našeho strachu. Čeho se vlastně bojíme?

- *Bojíme se, že naše vystoupení skončí ostudou nebo katastrofou.*
- *Nedůvěřujeme si, že jsme připravili projev, který posluchači ocení.*
- *Obáváme se, že se budeme zajíkat, koktat, že nebudeme vědět jak dál a vůbec že předvedeme posluchačům ubohé divadlo.*
- *Máme strach, že po cestě na pódium se nám přihodí něco zlého, zakopneme, sklouzneme ze schodů, rozsypane listy přednášky apod.*
- *Obáváme se, že posluchači budou posuzovat každý náš posunek, každé naše slovo a že se nám vysmějí.“¹⁷*

Jak se tedy trémě ubránit? Uvědomit si, že naši posluchači si nebudou dělat poznámky o každé naší chybě a nebudou nás nijak v projevu přerušovat. Uvolnit se, nenechat se strachem upoutat. Hovořit pomalu a nikam nespěchat. Dodržovat pitný režim Nikdo nás nebude přivazovat na kříž za to, že se v průběhu projevu napijeme. Dobře se obléct, protože pakliže budeme nesprávně oblečeni, bude nás to v průběhu projevu obtěžovat. Zachovat si důvěru v sebe sama. *„Řečník, který nemá důvěru v sebe, nemůže očekávat,*

¹⁶ TOMAN, J. *Jak dobře mluvit*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda. 1981. s. 299.

¹⁷ TOMAN, J. *Jak dobře mluvit*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda. 1981. s. 300.

že posluchači budou mít důvěru v něho.“¹⁸ Dobře se na projev připravit. Vžít se do situace, že si jen s někým normálně povídáme, že se nejedná o důležitý projev. Vyvarovat se složitých, kombinovaných souvětí. Hovořit v zásadě jednoduše.

To by byly asi základní body, kterými by se každý moderátor měl řídit. Je třeba si uvědomit, že tréma je jen obyčejná emoce, kterou má, ať už v jakémkoliv množství, každý, a tedy nenechat se jí rozhodit.

1.4 Rozdělení typů moderování

Podle místa určení rozdělujeme moderování na otevřené a uzavřené. Otevřené moderování představuje veřejnou činnost moderátora např. na tiskové konferenci, v televizním pořadu, v rozhlasovém pořadu nebo na nějaké sportovní akci. Uzavřeným moderováním je myšleno moderování v úzkém, omezeném kruhu, které není přístupné široké veřejnosti. Jedná se například o firemní porady či semináře, nebo briefinky.

Dalším rozdělejícím faktorem je způsob realizace. Existuje buďto moderování v přímém přenosu, nebo je moderovaný pořad předtočený. Obojí má své výhody i nevýhody. Začneme u živého vysílání. Moderátor živého vysílání má tu výhodu, že cokoliv řekne, nemůže být v ten moment nijak „zcenzurováno“, tedy moderátor má v tomto směru absolutní volnost. Na druhé straně jsou na něj kladeny vysoké nároky, co se týče momentálních znalostí a celkových vědomostí. Neexistuje zde možnost střihu, a tedy je třeba, aby byl moderátor perfektně připraven. S živým výstupem je pak také často spojována tréma, která byla jako uvedena výše. Milan Šíma řekl k živému vysílání toto: „*Přímý přenos je velká výhoda (bezprostřednost odpovědí, divák vidí zaváhání, nejistotu hosta - což v tištěných médiích není znát) a zároveň nevýhoda (nervozita, chyby které se nedají napravit).*“¹⁹

Co se týče moderování předtočeného pořadu, velkou výhodou pro moderátora je fakt, že může svůj výstup několikrát opakovat (což se děje například u reportáží z různých míst) dokud není režisér absolutně spokojen. Ovšem toto může být v konečném důsledku považováno často za nevýhodu, protože některé výstupy či scény jsou opakovány

¹⁸ TOMAN, J. *Jak dobře mluvit*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda. 1981. s. 301.

¹⁹ Viz příloha B

mnohdy vícekrát, než by bylo záhodno. S tím souvisí i další nevýhoda, a tou je časový faktor. Předtočené scény a výstupy trvají logicky mnohem déle, než přímý přenos. S tím může souviset také zvýšení únavy jak moderátora, tak televizního štábu a vůbec kohokoliv, kdo se na natáčení podílí. Za největší nevýhodu předtočených pořadů může být považováno to, že slova moderátora mohou být, záměrně či nezáměrně, výsledným střihem zkreslena, a jejich význam může být pozměněn.

Z výše zmíněných argumentů tedy vyplývá, že kvalita moderátora se spíše pozná u živého výstupu. To samozřejmě neznamená, že dobrý moderátor nemůže svůj výstup předtočit, ale pokud chce být člověk v moderátorském prostředí uznáván, musí být schopný odvést kvalitní výkon v živém vysílání.

Moderování můžeme dále dělit dle typu místa, kde se odehrává. Jsou to audiovizuální média, tisková média, společenské akce, firemní řízení. Přičemž auditivními a audiovizuálními médii je myšlena televize, rozhlas a internet. Moderování v rámci audiovizuálních médií má tu největší váhu, protože je dostupné v podstatě pro celou veřejnost a existuje zde velká zpětná vazba. Jiný charakter má moderování v tiskových médiích. Rozhovor se uskuteční, nahraje a otiskne. Byť dnes není vyžadována autorizace, je přesto vhodné ji provést, protože případné vytištění obsahu, se kterým dotyčná osoba nesouhlasí, vede jen ke zhoršování vztahů mezi osobnostmi a novináři. Proto je už jen z hlediska slušného chování, taktu a zachování dobrých vztahů vhodnější, autorizaci provádět.²⁰

Další možností je moderování společenských akcí, jakými jsou např. tiskové konference, firemní či politické semináře nebo prezentace, charitativní večírky, sportovní události aj. Všechny tyto události probíhají takzvaně live, a tedy je u moderátora vyžadována připravenost. Posledním typem je moderování firemních řízení, pod čím si můžeme představit odborné diskuze s profesionály v daném oboru, nejrůznější porady či brainstormingy, což je odborný termín a znamená: „*náhlá inspirace, okamžitý nápad; hledání nových nápadů metodou volné spontánní diskuze na dané téma.*“²¹

²⁰ OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R. *Rozhovory o interview*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. s. 7. ISBN 978-80-246-1618-6.

²¹ LINHART, J. a kolektiv. *Slovník cizích slov pro nové století*, Litvínov: Dialog, 2003. s. 63.

2 Rétorika – základ moderování

Pakliže jsme si rétoriku označili za základ moderování, bylo by nanejvýše vhodné si tento obor blíže představit. Co je rétorika a kam až sahá její historie? To bude obsahem této kapitoly. Rozdělíme ji do několika subkapitol, přičemž každá z nich bude reprezentovat dané období, ve kterém rétorika nejvíce vzkvétala.

„Rétorika – věda o mluvení - má svůj původ ve starém antickém Řecku, kde řečnictví představovalo významnou součást veřejného života.“²² Tato věda, nazývaná také řečnictvím, vychází z řeckého slova *rhésis*, což v překladu do českého jazyka znamená řeč.

2.1 Starověké Řecko

Nejdůležitější řeckým myšlením byla samozřejmě filozofie, která bádala o základních otázkách lidského života, o smyslu lidského života, o pravdě atp. Ovšem hned za ní je někdy uváděna právě rétorika. Je to z toho důvodu, že řecká demokracie byla položena na principu, že o jednotlivých problémech rozhodoval lid. Tedy se sešlo všechno obyvatelstvo, aby o daných problémech diskutovalo. A jelikož ve starověkém Řecku neexistovala žádná jiná forma přenosu informací, kromě psaného a mluveného projevu, byli obyvatelé daného města seznámeni s obsahem jednání prostřednictvím nějakého řečníka neboli rétora. *„Řecké slovo *rhétor*, latinsky *orator*, označovalo řečníka, *mistra slova*, ale také učitele řečnictví.“²³* Ten tedy musel vynikat takovými vlastnostmi, díky kterým byl schopen seznámit dokonale své spoluobčany s daným problémem. Takový člověk musel disponovat jistou silou hlasu, neboť jednání se často odehrávala na veřejných prostranstvích, jako například v amfiteátrech nebo na náměstích. Ovšem síla hlasu nebylo to jediné podstatné. Záleželo také na zřetelnosti sdělení, na jeho přesnosti a jednoznačnosti. To vše musel daný řečník dokonale ovládat, aby byl schopný přesně a dokonale seznámit obyvatelstvo se všemi informacemi. Není tak velkým překvapením, že úspěšnost jakéhokoliv činitele, ať už to byl politik, soudce, učitel, ale také

²² BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 16. ISBN 80-247-0868-X.

²³ BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 16. ISBN 80-247-0868-X.

obchodník, záležela na tom, jak dokonale byl schopen prostřednictvím výše zmíněných vlastností ovládnout své posluchačstvo.

První zmínky o rétorice vznikají v Řecku v pátém století před naším letopočtem. Rétorika byla v té době považována za tvůrčí umění, stejně jako drama, hudba, sochařství, nebo stavitelství. Prvním představitelem rétoriky byl Gorgias z Leontin. „*Od Gorgiasových řečnických projevů začínají dějiny rétoriky jako oboru, který v průběhu věků mnohokrát zaujímal jedno z klíčových míst v soustavě věd o člověku, aby byl zase mnohokrát zatracován. Zájem o ni však vzrůstá vždy, když změněné sociální, ideologické, politické a technické podmínky staví před člověka naléhavý úkol veřejně vystupovat v záležitostech občanských a politických.*“²⁴ Řek Gorgias založil také první školu rétoriky, jejímž hlavním cílem bylo dosáhnout takového umění řeči, které by se svojí krásou dokázalo vyrovnat umění básnictví.

Po Gorgiasovi se řečnictví dále věnovali sofisté. Někteří filozofové se domnívají, že sofisté upřednostňovali řečnickou obratnost na úkor obsahu, tedy že se snažili přesvědčit své oponenty často zavádějícími argumenty, a jejich hlavním cílem nebylo uvést věci na pravou míru, nýbrž přesvědčit svého protivníka o své pravdě. O tom také vypovídal fakt, že sofisté na svých školách tyto metody vyučovali za poplatek.

Dalším velice významným představitelem rétoriky se stal Gorgiův žák – Isokrates. Tento Athéňan sepsal své názory v řečech „Proti sofistům“, „O výměně majetku“ a ve spisu „Helena“. Také rozvedl Gorgiův pojem kairos (cit pro vhodný okamžik, kdy promluvit a jak svoji řeč podat) a prepon (schopnost řečové stylizace). Isokrates také založil vlastní řečnickou školu, kde své žáky v průběhu čtyř let připravoval na vstup do praktického života.²⁵ O rétorice prohlásil toto: „*Díky tomu, že jsme obdařeni schopnostmi vzájemně se přesvědčovat a vzájemně si vysvětlovat to, po čem každý z nás touží, nejen že jsme unikli osudu divoké zvěře, ale dokázali jsme se mezi sebou spojit, založit města, vytvořit zákony, vynalézt rozličná umění.*“²⁶ Isokrates tedy rétoriku stavěl ve společenském žebříčku velmi vysoko.

²⁴ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 9. ISBN 80-86419-03-7.

²⁵ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*. Praha: Professional publishing, 2000. s. 10-11. ISBN 80-86419-03-7.

²⁶ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*. Praha: Professional publishing, 2000. s. 11. ISBN 80-86419-03-7.

Vedle těchto řečníků přispěli k vývoji rétoriky i ti nejvýznamnější filozofové. Trio Sokrates, Platon a Aristoteles, které je spojováno téměř se základem každé vědy, se význačně zasadilo i o vývoj rétoriky. Každý ale svým způsobem. Sokrates se zasadil o rozvoj dialogu a svojí formou otázek se zasloužil o rozvoj myšlení u obyčejných občanů. Názorově stál na opačné straně než sofisté a byl přesvědčen, že pravda je posvátná.

Jeho žák Platon vedle své teorie idejí zastával názor, že umění řečnictví je „*kouzelným voděním duší*“²⁷ a velký důraz kladl převážně na morálku a odpovědnost daného řečníka. Platon byl prvním člověkem, který rétoriku označil za komplexní systém vědění, které má vysokou společenskou funkci.

Aristoteles, žák Platonův, nahlížel na rétoriku spíše jako na techné (umění) než na epistéme (vědu). Podobně jako Sokrates zastával názor, že rétorika je hledáním cesty k pravdě. V svém spisu *Rétorika* z roku 347 př.n.l. definoval pro rétoriku řadu důležitých zásad. Byly to Invence, Organizace, Styl, Zapamatování a Přednes.

Vedle těchto významných filozofů, kteří se notně zasloužili o vývoj rétoriky, to byli i další řečníci. Mezi ty nejvýznamnější řečníky řadíme například Isokratova žáka, kterým nebyl nikdo jiný než Demosthenes. Přestože se v mládí potýkal se slabým hlasovým fondem a indispozicemi, které mu neumožňovaly kvalitní projev, dokázal se s těmito překážkami vypořádat a stal se jedním z největších řečníků historie.

„*Demosthenes se stal učitelem řečnictví a později i politickým řečníkem a státníkem. Nejvýznamnější jsou jeho „filipiky“, tři bojovné řeči proti Filipovi II., makedonskému králi, který chtěl Athény zbavit jejich samostatnosti – řeči O záležitostech Chersonských, O věnci, O míru.*“²⁸ Slovo filipiky se pak stalo synonymem pro politické útočné řeči vůči někomu. Demosthenes obohatil svůj projev také o řečnické otázky, často zvyšoval hlas, využíval metafory a přirovnání. Těmito prostředky si dokázal zcela získat své posluchačstvo. „*Jeho věty byly krátké, úderné, řeč jasná a srozumitelná.*“²⁹ Jeho projevy se později staly vzorem a předlohou pro řečníky následujících generací nejen v Řecku, ale také v Římě.

²⁷ BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 17. ISBN 80-247-0868-X.

²⁸ BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 18. ISBN 80-247-0868-X.

²⁹ BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 18. ISBN 80-247-0868-X.

2.2 Helénistické říše a Řím

V roce 338 př.n.l. končí klasické období. Tento okamžik nastává, když Filip II. Makedonský dobyl Řecko. To je stále ještě oslabené v důsledku konfliktu zvaného Peloponéské války, ve kterých proti sobě bojovali Athénský námořní spolek a Peloponéský spolek neboli Sparta s Athénami. Řecký rozvoj končí a nastává Helénistické období. V něm se rétorika příliš nerozvíjí.

Větší rozvoj přichází s nástupem Římské říše. Ta se sice snaží odpoutat od řeckého dědictví, ale bez úspěchu. Řecký, potažmo antický, odkaz je příliš silný. V Římské říši byli ovšem také velice zdatní řečníci. Ať už to byl Julius Caesar, Marcus Antonius, nebo Marcus Porcius Cato, jenž také plnil roli cenzora a proslavil se svým výrokem, který prohlašoval na konci každého zasedání senátu: „Ostatně soudím, že Kartágo musí být zničeno.“

Nejvýznamnější postavou římské rétoriky je ale bezesporu Marcus Tullius Cicero. Jeho velkým vzorem byl řecký Demosthénés a Cicero byl tak jedním z rétorů, kteří neměli problém vycházet z řecké rétoriky. „*Jeho spis O řečníkovi (De oratore) je hlubokou úvahou o řečnictví, úloze rétoriky a vlastnostech dobrého rétora. Podle něho musí řečník nejen umět užívat jazyka, volit působivé argumenty, hovořit k tématu, ale především musí hájit mravnost a pečovat o estetickou hodnotu řeči.*“³⁰ Cicero byl toho názoru, že rétorika je vrcholnou formou lidských schopností a považoval ji za velice důležitou součást politické praxe.

„*Podle Cicerona je třeba úkolem řečníka najít téma a zdůvodnění řeči (inventio), rozdělit téma a uspořádat argumenty (divisio), stanovit správnou slovesnou podobu svého projevu (elocutio), uchovat připravenou řeč ve své paměti (memoria) a působivě ji přednést (actio, pronuntiatio). Přínosnými jsou též Ciceronovy názory, zdůrazňující potřebu rytmu v řeči a rozdělení řečnického stylu na vysoký, střední a nízký.*“³¹

Necelých sto let po Ciceronovi se v umění rétoriky prosadil také Markus Fabius Kvintilián (Quintilianus). „*Je autorem dvanáctisvazkového díla o rétorice Institutio*

³⁰ BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 18-19. ISBN 80-247-0868-X.

³¹ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 12. ISBN 80-86419-03-7.

oratoria (Základy řečnictví. Ve svém kompendiu shrnul poznatky více než pět set let trvající antické rétoriky a doplnil je svým pojetím řečnického umění a systémem výchovy. Soudil, že k ovládnutí řečnického umění nestačí jen znát pravidla, ale je nutné propojit studium se cvičením a praxí.³² „O Kvintiliánově společenském uznání svědčí také okolnost, že císař Domicián ho povolal na místo vychovatele vnuků své sestry a vyznamenal ho konzulskou hodností.“³³

2.3 Středověk

S příchodem středověku se rétorika zásadně změnila. „Řečtina přestala být jazykem vzdělanců a nahradila ji latina, středem katolického světa se stalo písmo svaté a jeho zkoumání.“³⁴ Časté využívání prostředků rétoriky jako soudního, politického či oslavného projevu, se ve středověku vytratilo. Mluvený projev nahradil spíše projev psaný. Co bylo psáno v Písmu, to bylo dané a ten, kdo o pravosti a pravdivosti toho textu pochyboval, byl označen za kacíře. Rétorika jako taková našla své místo v náboženství. Čím více se rozvíjelo křesťanství, tím více místa rétorika dostávala. „Těžiště mluveného projevu bylo v té době v křesťanských kázáních.“³⁵

Řečnictví se v té době řadilo mezi takzvaných sedm svobodných umění. Ta vycházela z antických učení a byla základní kostrou středověkého školství církevního i světského. „Středověká rétorika měla tři hlavní oblasti: *Ars poetici* – rétorika psaní veršů. *Ars dictaminis* – umění, teorie psaní listů (s tím souviselo i psaní úředních listin). *Ars predicandi* – umění kázat, které postupuje od pozdně antických dob a prochází vlastním vývojem.“³⁶

Toto období můžeme shrnout podle slov Aurelia Augustina, který byl toho názoru, že rétoriku nelze přenechat pohanům, protože ti by ji díky svým omylům a neznalostem správně nevyužili. Naopak je třeba rétoriky využívat v boji za křesťanské cíle. Tedy Augustinus byl toho názoru, že rétorika je vhodná k přesvědčování davu, byť se

³² BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 19. ISBN 80-247-0868-X.

³³ UMLAUFOVINY.COM. *Rétorika v evropské kultuře*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: http://umlaufoviny.com/Liberec/CAJ/texty/Kraus_Retorika_v_evropske_kulture.pdf

³⁴ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 13. ISBN 80-86419-03-7.

³⁵ BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 20. ISBN 80-247-0868-X.

³⁶ BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 20. ISBN 80-247-0868-X.

samotné tvrzení nemusí zakládat na pravdě. Augustinus byl také autorem věty: „Věř, abys rozuměl.“ Tedy byl toho názoru, že veškeré naše poznání musí směřovat k bohu. Bůh obsahuje veškerou moudrost. Jedině přes víru se můžeme dostat k poznání a moudrosti.³⁷

2.4 Renaissance

Renesance by se dala jinak nazvat znovuzrozením člověka. Můžeme hovořit o kulturním a uměleckém směru, který je spojen s rozvojem myšlenek a který oproti středověku nemá pouze jednu pravdu. Umělci se znovu navracejí k antickým dílům a rozvíjejí tehdejší myšlenky do současné podoby. Návrat k antice tak znovu oživuje zájem o rétoriku.

Významným představitelem renesance a humanismu, který také zasáhl do rétoriky, byl Erasmus Rotterdamský. „*Usiloval o to, aby rétorika přispěla nejen ke kultivaci veřejných projevů, ale také k celkovému povznesení řeči ve společnosti jak v mluvené, tak i v psané formě.*“³⁸ Mezi významná Erasmova díla řadíme například „O způsobu psaní dopisů“, „O plnosti sdělované látky a slov“, „Obvyklé rozhovory“, nebo „Chvála bláznovství“.

Další, velmi významný, propagátor rétoriky byl Jan Amos Komenský. Tento český myslitel, filozof, spisovatel a především pedagog (vysloužil si označení „učitel národů“) sepsal dílo „Zpráva a naučení o kazatelství“. To se dělilo do čtyř částí. „1. *Kde hojnost a rozličnost věcí bráti (inventio), 2. jak uměle pořádat (dispozitio), 3. jak je šlechetně okrášlovati (elocutio), 4. čím a jak jim pronikavosti dodávati (pronuntiatio).*“³⁹ Z této citace je zřejmé, že Komenský se významně opíral o myšlenky Ciceronovi.

Komenský také vytvořil tzv. osnovu mluveného projevu. Ta vypadá takto: „

1. *exordium (přístup),*
2. *tractatio textus (vlastní text, který se dělí na),*

³⁷ BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 20. ISBN 80-247-0868-X.

³⁸ BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*, Praha: Grada Publishing, 2006. s. 21. ISBN 80-247-0868-X.

³⁹ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 16. ISBN 80-86419-03-7.

- *propositio* (položení do sumy – vlastní téma),
 - *partitio* (rozložení do částky – vyložení osnovy),
 - *declaratio* (vyložení smyslu),
 - *demonstratio et amplificatio* (prokázání pravdy),
 - *applicatio* (doložení na posluchače),
3. *conclusio* (zavírka).⁴⁰

Řečník by podle Komenského neměl nikdy hovořit o více tématech najednou v jedné řeči. Absolutním maximem jsou dle Komenského čtyři témata na jednu řeč. „*Řeč by měla být aktuální, stručná („Co děle se mluví, u vítr se mluví“), pestrá, musí být něčím objevná, řečník musí vždy zdůraznit, co je pro pochopení smyslu řeči důležité.*“⁴¹

2.5 19. století

Devatenácté století definuje nejvíce revoluční rok 1848. Ve Francii se střídá republika s císařstvím, v Habsburské monarchii se na trůn dostává František Josef I. a Silvestrovskými patenty potlačuje revoluci. Německo je sjednoceno Otto von Bismarckem a z Itálie se stává sjednocené království pod vládou Viktora Emanuela II. V Českých zemích probíhá národní obrození. Vliv rétoriky spíše klesá. „*Rétorika se stále více stává součástí výchovy příslušníků společenské elity ke správnému a efektivnímu užívání národního jazyka.*“⁴²

Devatenácté století je také velice důležité období pro filozofii a literaturu. Vždyť v té to době publikují svá díla takové osobnosti jako Imanuel Kant, Friedrich Nietzsche nebo Wolfgang von Goethe. V této době platí obecný názor, že rétorika je „*šálivé umění,*

⁴⁰ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 16. ISBN 80-86419-03-7.

⁴¹ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 16. ISBN 80-86419-03-7.

⁴² MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 17. ISBN 80-86419-03-7.

*které nepřesvědčuje, ale přemlouvá.*⁴³ Přesto existovaly osobnosti, které se rétorikou aktivně zabývali. Jednou z těchto osobností byl i Josef Jungmann, autor Česko německého slovníku, který se velice zasloužil o zachování a rozvoj češtiny. Jeho dílo věnované rétorice nese název „Slovesnost“.

„K vlastnostem řečníka podle Jungmanna patří:

- *znalost tématu řeči,*
- *všeobecné vzdělání,*
- *schopnost logicky uvažovat,*
- *schopnost psychologicky působit,*
- *vysoké morální kvality,*
- *znalost jazyka,*
- *hlasové a intonační schopnosti,*

*Řeči Jungmann dělí na duchovní a světské, duchovní na dogmatické a kázání, světské pak na politické, vojenské, soudní, akademické, pohřební a pochvalné. Jungmannova Slovesnost je posledním českým dílem, zabývajícím se rétorikou jako vědní disciplínou.*⁴⁴

2.6 20. století

V důsledku světových konfliktů, které zachvátily celý svět na počátku dvacátého století, se mnohé humanitní vědní disciplíny na delší dobu odmlčely. To platilo i pro rétoriku. Byť diktátoři v některých zemích ji hojně využívali ve svůj prospěch.

⁴³ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 17. ISBN 80-86419-03-7.

⁴⁴ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 17-18. ISBN 80-86419-03-7.

Rétorika se postupně rozpadá na dílčí obory. Vznikají například obory teorie komunikace, masmediální studia, propaganda, reklama nebo marketing.⁴⁵ „*Koncem dvacátého století si osvícení pedagogičtí pracovníci začínají uvědomovat potřebu výuky rétoriky v rámci výuky komunikačních dovedností a rétorika si začíná opět získávat své místo v osnovách zvláště středních a vyšších středních škol.*“⁴⁶ To se týká například amerického školství, kde již od středních škol jsou součástí výuky debataní kroužky, kde se žáci učí správně a přesvědčivě komunikovat a argumentovat, a pravidelně se účastní různých debataních soutěží. To má za následek, že američtí politici, kteří tímto drilem prošli, mají značně lepší rétorické schopnosti a jsou mnohem lépe schopni přesvědčovat své voliče.

V této kapitole jsme se tedy zabývali rétorikou. Přesně řečeno jejím vývojem a historií. Ukázalo se, že se jedná o velice významnou vědní disciplínu, kterou dodnes lidé hojně využívají. Následující kapitola mé práce se bude věnovat historii rozhlasu a televize.

⁴⁵ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 18. ISBN 80-86419-03-7.

⁴⁶ MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*, Praha: Professional publishing, 2000. s. 18. ISBN 80-86419-03-7.

3. Historie rozhlasu a televize

Podrobné rozebrání historie těchto masových médií by zabralo mnoho stran, nicméně nějaké stručné vymezení základních dat a kroků ve vývoji je nepochybně zapotřebí. Základním kamenem vzniku těchto médií se stalo několik faktorů.

3.1 Knihtisk

Prvním faktorem byl vynález knihtisku, o který se zasloužil německý vynálezce Johannes Gutenberg. „*Gutenberg kolem roku 1445 objevil princip odlévání jednotlivých liter z měkkého kovu (tzv. písmoviny) do tvrdých matric a následné ukládání písmen do řádek. K tisku pak sloužil upravený vinařský lis.*“⁴⁷ S Gutenbergovým vynálezem se postupně rozvíjejí tisková média. Nejprve se tisknou letáky, posléze se začínají tisknout noviny a časopisy. To souvisí přímo s rozvojem rozhlasu, protože když se ve dvacátých letech dvacátého století začne plně využívat rozhlasového zpravodajství, tiskové materiály jsou základním zdrojem informací.⁴⁸

3.2 Telegraf

Dalším mezníkem byl vynález telegrafu. To, že lidé byli schopni přenést informaci na velké vzdálenosti, mělo rozhodující podíl na rozvoji globální komunikace, žurnalistiky a zpravodajství. „*K prvním pokusům s ranými podobami telegrafie došlo již na přelomu osmnáctého a devatenáctého století, ale první elektromagnetický telegraf byl sestaven až ve třicátých letech devatenáctého století. V roce 1831 se Josephu Henrymu z Albany ve státě New York podařilo přenést signál po drátě více než míli dlouhém a v roce 1837 vyvinuli Cooke a Wheatstone v Anglii a Morse ve Spojených státech již použitelný*

⁴⁷ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

⁴⁸ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

system.“⁴⁹ Cookův a Wheatstonův systém využíval systém jehliček a Morseův systém, jak už samo jméno napovídá, využíval kódový systém teček a čárek, který se nakonec v praxi osvědčil mnohem lépe.⁵⁰

Prvotní telegrafní sítě byly závislé na rozložení drátů po zemi, a tedy jejich využití bylo značně omezené. Informace se prostřednictvím tohoto systému dala přenášet jen na pevnině a neexistovala možnost přenosu informace přes moře. Tento nedostatek byl vyřešen v padesátých letech devatenáctého století, kdy se pomocí měděných podmořských kabelů dala informace pomocí telegrafického spojení přenášet už po celém světě. Nejprve byla propojena Anglie s Irskem, posléze, prostřednictvím kanálu La Manche, Anglie s Francií a v následujících letech docházelo postupně k propojování všech významných měst a zemí po celém světě.⁵¹

3.3 Vznik zpravodajských agentur

John B. Thompson, autor knihy *Média a modernita*, jako další krok ve vývoji komunikace uvádí zakládání zpravodajských agentur. „*Význam zpravodajských agentur je v tomto kontextu hned trojnásobný. Za prvé, agentury se zabývaly systematickým shromažďováním a šířením zpráv a dalších informací v rozlehlých oblastech – nejprve začínaly v Evropě, ale brzy pronikly do dalších částí světa. Za druhé, po úvodní etapě konkurenční rivality se nejvýznamnější zpravodajské agentury nakonec shodly na tom, že si svět rozdělí do výlučných sfér zájmu, kde budou operovat, takže vlastně vytvořily multilaterální uspořádání komunikačních sítí, jejichž rozsah byl vskutku celosvětový. Za třetí, zpravodajské agentury úzce spolupracovaly s tiskem, dodávaly novinám zprávy, přehledy a další informace, které bylo možné tisknout a dodávat početným skupinám čtenářů. Tiskové agentury tak byly propojeny s komunikačními sítěmi, které mohly*

⁴⁹ THOMPSON, B. J. *Média a modernita, sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. s. 125. ISBN 80-246-0652-6.

⁵⁰ THOMPSON, B. J. *Média a modernita, sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. s. 125. ISBN 80-246-0652-6.

⁵¹ THOMPSON, B. J. *Média a modernita, sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004 .s. 125-126. ISBN 80-246-0652-6.

*pomocí tisku (a později rozhlasu a televize) oslovit významný a stále rostoucí díl populace.*⁵²

První zpravodajská agentura vznikla v roce 1835 a její název zněl podle jejího zakladatele Charlese Havase – Havas. K jejím tradicím a hodnotám se dodnes hlásí současná francouzská agentura AFP (Agence-France-Presse). Mezi významné zpravodajské agentury můžeme řadit např. agenturu Reuters, americkou agenturu Associated Press (AP), Informační tiskovou agenturu Ruska (ITAR, která vychází ze sovětské TASS), nebo naši Českou tiskovou agenturu (ČTK).

3.4 Přenos sdělení pomocí elektromagnetických vln

Touto podkapitolou se dostáváme již velmi blízko vzniku rozhlasu. V druhé polovině devatenáctého století došlo k poslední zásadní změně ve světě přenosu informace, před vznikem internetu. Do té doby se informace, byť relativně rychle, přenášely pomocí telegrafu, ať už pomocí podmořských kabelů, nebo pozemních drátů. Tento systém sice svojí úlohu plnil, ale na druhou stranu neustálé pokládání nových a nových kabelů se značně prodražovalo a společnost hledala novější, úspornější a rychlejší způsob přenosu informací. Tím se stal přenos informací pomocí elektromagnetických vln.

*„Užití elektromagnetických vln pro potřeby komunikování podstatným způsobem rozšířilo schopnost přenášet informace na velkou vzdálenost, a to pružně a úsporně, neboť přitom odpadla nutnost zřizovat na zemi i pod hladinou moře pevné sítě drátů a kabelů.“*⁵³

Původně se s touto možností přenosu informací počítalo hlavně pro vojenské a bezpečnostní účely. Ale postupem času si společnost uvědomila ohromný komerční potenciál tohoto média a začala jej naplno využívat. Vznikla například organizace International Telecommunications Union, která se jako první zabývala radiovými přenosy, a na svých zasedáních například řešila otázky přidělování jednotlivých částí kmitočtového spektra. Konkrétní části spektra byly vyhrazeny na jasně dané služby a

⁵² THOMPSON, B. J. *Média a modernita, sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. s. 127. ISBN 80-246-0652-6.

⁵³ THOMPSON, B. J. *Média a modernita, sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. s. 129. ISBN 80-246-0652-6.

svět byl rozdělen do tří velkých zón. Evropa a Afrika, Severní a Jižní Amerika a Asie a Jižní Tichomoří.⁵⁴

To bylo tedy stručné vymezení základních faktorů, které technicko-historicky předcházely vzniku rozhlasu a televize. Platí obecný názor, že výše zmíněné mezníky jsou důležitým přínosem k informacím, které budou uváděny na dalších stránkách. Samotný vznik rozhlasu a televize bude prezentován v následujících kapitolách.

⁵⁴ THOMPSON, B. J. *Média a modernita, sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. s. 129-130 ISBN 80-246-0652-6.

4 Vznik rozhlasu

Vznik rozhlasu se datuje k začátku dvacátého století, konkrétně k roku 1903. „*První pokusné rozhlasové vysílání realizovali v roce 1903 dánský vynálezce Valdemar Poulsen a americký konstruktér Reginald A. Fessenden.*“⁵⁵ Fessenden, který se narodil v kanadském městě Quebec, dosáhl pravděpodobně jako první radiového vysílání hudby a mluveného slova. Program byl odvysílán 24. prosince roku 1906 prostřednictvím stanice Brant Rock. Tento moment je mnohými pokládán za počátek rozhlasového vysílání jako veřejného média. První stanice, která začala vysílat pravidelně, byla pensylvánská stanice KDKA⁵⁶ Do jejího vysílacího programu spadaly politické komentáře, komentář boxerského utkání, baseballového zápasu, nebo hudební program.

V Evropě proběhly první pokusy v roce 1913, tedy těsně před vypuknutím první světové války. Je logické, že během této války v Evropě velký vývoj neproběhl, a tak za první pravidelně vysílající stanici považujeme britskou BBC, neboli British Broadcasting Corporation, která začala vysílat v roce 1922. Hned po ní začal jako druhý, vysílat Český rozhlas - Radiojournal. První vysílání se uskutečnilo 18. května ve skautském stanu ve Kbelích. „*Pro potřeby pravidelného rozhlasového vysílání byla kbelská stanice využívána od května 1923 do února 1925, kdy její funkci převzala vysílací stanice ve Strašnicích.*“⁵⁷ Mezi lety 1923 až 1925 se začaly vysílat rozmanité programy. „*V roce 1925 se uskutečnil první přenos divadelního představení, v roce 1926 se realizoval přenos fotbalového utkání, téhož roku proběhl i přenos ze všesokolského sletu, tento přenos je považován za zrod rozhlasové reportáže.*“⁵⁸

Největší rozmach rozhlasového vysílání v Americe probíhal zejména před druhou světovou válkou, zatímco v Evropě, která byla danou válkou zmítána, se největší rozvoj vysílání odehrál až po roce 1945. Neznamená to ovšem, že by během války rozhlas nebyl využíván, naopak. Zahraniční programy chytalo „na černo“ mnoho lidí

⁵⁵ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

⁵⁶ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

⁵⁷ JEŠUTOVÁ, E. a kolektiv. *Od mikrofonu k posluchačům*. 1. vyd. Praha: Helma v.o.s. 2003. s. 22. ISBN 80-86762-00-9

⁵⁸ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

v Evropě.⁵⁹ Byl to symbol naděje a lepší budoucnosti. Ovšem takové poslouchání neslo svá rizika. „Šlo o okamžitý zákaz poslechu zahraničních rozhlasových stanic. Na každém aparátu musela viset cedulka s nápisem: „*Pamatuj, že poslouchání zahraničního rozhlasu je zakázáno a trestá se káznicí nebo i smrtí.*“⁶⁰ To se samozřejmě týkalo zahraničního vysílání stanic, na kterých běžely i české programy. Česky vysílaly například sovětské, francouzské nebo britské stanice. „*Vysílání bylo organizováno ve spolupráci s československým zahraničním odbojem.*“⁶¹

Český Rozhlas byl s příchodem Němců kontrolován a pořady musely procházet cenzurou. Ovládnutí Českého rozhlasu byl jeden z bodů Reinharda Heydricha k finálnímu poněmčení, neboli germanizaci, českého národa. To se samozřejmě týkalo jen Čechů dobrého původu a dobrého smýšlení.⁶²

Český rozhlas sehrál velkou roli během okupace, a byl také jedním z ohnisek tzv. Květnového povstání. O budovu rozhlasu se bojovalo několik dní a byť se nebojovalo téměř nikde na světě, v okolí budovy rozhlasu padlo ještě 8. března mnoho bojovníků. Nejlépe to vystihuje závěrečný odstavec kapitoly Rozhlas v okupaci z knihy *Od mikrofonu k posluchačům*: „*Období okupace Československa a zřízení Protektorátu Čechy a Morava přineslo velké změny i v rozhlasové oblasti. Nacisté si byli významu rozhlasu dobře vědomi. V prvním, relativně klidném období se v Protektorátu spokojili s personálními změnami na vedoucích místech a s některými technickými opatřeními. Avšak provádět bojkot fašistických zájmů přímo v rozhlasovém programu nebylo snadné celých šest let, a zvláště ne ve zpravodajství. Nacističtí vedoucí a jejich pomocníci bedlivě sledovali texty a jejich interpretaci, přízvuk i podtext.*

Určitým předělem v tomto období byl příchod nového říšského protektora Heydricha v roce 1941, který znamenal konec omezené autonomie Českého rozhlasu. Postupné zotřování poměrů a výraznější potlačování české kultury se projevilo u Českého rozhlasu v přípravě jeho začlenění do systému říšských sdělovacích prostředků.

⁵⁹ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

⁶⁰ JEŠUTOVÁ, E. a kolektiv. *Od mikrofonu k posluchačům*. 1. vyd. Praha: Helma v.o.s. 2003. s. 158. ISBN 80-86762-00-9.

⁶¹ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

⁶² JEŠUTOVÁ, E. a kolektiv. *Od mikrofonu k posluchačům*. 1. vyd. Praha: Helma v.o.s. 2003. s. 153. ISBN 80-86762-00-9

*Přišel však květen 1945. K úspěchu pražského Květnového povstání přispěl nemalou měrou i rozhlas; splnil čestně své povinnosti a nepřestal vysílat ani v době nejprudších bojů.*⁶³

Rozhlas se nadále rozvíjel i po válce. Ovšem měl to, stejně jako tisk s příchodem rozhlasu, těžší z toho důvodu, že v roce 1948 vzniklo televizní vysílání. Stejně jako tisk se musel vypořádat s úbytkem čtenářů v důsledku vzniku rozhlasu a musel zkvalitnit svůj obsah, tak i rozhlas v době poválečné musel svůj program zatraktivnit. Televize, jakožto audiovizuální masové médium, nabízela jak zvukovou, tak i obrazovou složku. Rozhlas jakožto auditivní masové médium měl k dispozici pouze složku zvukovou.

Rozhlas tehdy disponoval mnoha velkými jmény. *„V šedesátých letech působili např. v rozhlase v redakci mezinárodního života Jiří Dienstbier, Jiří Hanák, Věra Šťovičková, Milan Weiner. Skvělá byla i redakce sportovní, která navazovala na práci legendárního rozhlasového reportéra Josefa Laufra, mezi sportovními redaktory vynikali Stanislav Sigmund, Karel Malina, Václav Svoboda, Gabo Zelenay. Vedle zmíněného Laufra byl další významnou osobností rozhlasu František Gel (vl. jménem Feigel, 1901 - 1972), redaktor předválečných Lidových novin, kde zajišťoval soudní síň, dále působil v melantrišském tisku, v období války byl válečným zpravodajem československých vojsk na Západě. Slavný se stal svým zpravodajstvím z norimberského procesu.*⁶⁴

Šedesátá léta byla až do roku 1968 považována za nejlepší období komunismu. Politický režim se uvolňoval, rozvíjela se kultura, hudba i film. Přílišná liberalizace Československa byla však trnem v oku Sovětského svazu, a tak 21. srpna 1968 obsadila Československo vojska Varšavské smlouvy. Český rozhlas zaujal k okupaci jasné stanovisko. *„Účast na rozhlasovém vysílání v srpnových dnech roku 1968, kdy se rozhlas jednoznačně postavil proti okupaci Československa, vedla v roce 1969 k rozsáhlému propouštění, nejen redaktorů, ale i vedoucích pracovníků a techniků. Pro*

⁶³ JEŠUTOVÁ, E. a kolektiv. *Od mikrofonu k posluchačům*. 1. vyd. Praha: Helma v.o.s. 2003. s. 179. ISBN 80-86762-00-9.

⁶⁴ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

*většinu rozhlasových zaměstnanců, zejména redaktorů, znamenala výpověď i následný faktický zákaz výkonu povolání.*⁶⁵

Příchod sovětských vojsk a nástup normalizace měl velký podíl na změnách jak v rozhlase, tak i v televizi. Mnoho velkých osobností rozhlas opustilo a emigrovalo do zahraničí. Pořady byly opět kontrolovány a cenzurovány.

Několik osobností, které emigrovaly, se nadále podílelo v zahraničním vysílání pro Československo. *„Sláva Volný, Karel Jezdinský a Pavel Pecháček se prosadili v exilu v rozhlasovém vysílání stanice Svobodná Evropa. Radio SE, Hlas Ameriky a československé vysílání BBC měly vysokou poslechovost. Velký ohlas u českých a slovenských posluchačů vyvolaly nejen informace ze světa, ale i zprávy o vnitropolitickém vývoji Československa. Hlas Ameriky, Svobodná Evropa a BBC podporovaly úsilí o demokratizaci Československa, zaujaly rychlostí a přesností informací z domácí politické scény.*⁶⁶

Rok 1989, ve kterém proběhla revoluce, přinesl další zásadní změny ve vysílání. Ústava zajistila svobodu slova a svobodu tisku a české stanice tak přestaly podléhat cenzuře. Demokratizace napomohla také k vzniku duálního systému rozhlasového vysílání. To znamená, že vedle veřejnoprávního Českého rozhlasu, který je definován koncesním poplatkem, vznikly také soukromé rozhlasové stanice, které fungují na bázi sponzoringu a reklamy. V České republice funguje dnes přes sedmdesát soukromých rozhlasových stanic. Jako příklad můžeme uvést Evropu 2, Radio Fajn nebo Radio Blaník. Veřejnoprávní rozhlasové stanice v rámci Českého rozhlasu jsou: ČRo 1 – Radiožurnál, ČRo 2 - Praha, Dvojka, ČRo 3 – Vltava, ČRo 6, ČRo Rádio Česko, ČRo Leonardo, ČRo D-dur, ČRo Radio Wave.

⁶⁵ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

⁶⁶ MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

5 Vznik televize

Je to lehce paradoxní, ale samotná myšlenka televizního vysílání vznikla ještě dříve, než vzniklo rozhlasové vysílání. Její realizace ale proběhla až na začátku dvacátého století, tedy až po vzniku rozhlasu. „*Principem televize je rozklad obrazu, jeho přenos a opětovné složení.*“⁶⁷ „*O rozklad se postaral Paul Gottlieb Nipkow se svým dřevým rotujícím kotoučem v roce 1883. V roce 1890 německý fyzik Karl Ferdinand Braun vynalezl obrazovou elektronku – katodovou trubici (Catode Ray Tube neboli CRT). Poprvé se o televizi hovořilo na pařížském mezinárodním kongresu v roce 1900.*“⁶⁸

O další vývoj se postaral skotský vynálezce John Logie Baird, který využil myšlenek Nipkova a v roce 1925 předvedl první funkční televizní systém. „*Přitom současně patentoval první barevný televizní systém, který však nebyl úspěšný.*“⁶⁹ V Československu se o vývoj televizního vysílání zasloužil především docent Jaroslav Šafránek, který v roce 1935 sestavil první funkční televizní zařízení u nás.

„*K prvnímu televiznímu vysílání prostřednictvím telefonní linky mezi Londýnem a Glasgowem došlo již v roce 1927. O rok později (9. 2. 1928) byl televizní signál přenesen s pomocí rádiových vln z Londýna až do New Yorku. První mechanická televize byla představena poprvé v roce 1928 v USA a v roce 1929 ve Velké Británii a Německu. V roce 1930 byl s televizním obrazem přenášen také zvuk.*“⁷⁰

Stejně jako u rozhlasového vysílání, také u televizního vysílání byl vývoj pozastaven během druhé světové války. V Československu, zejména díky práci docenta Šafránka došlo k největšímu rozvoji televizního vysílání na přelomu čtyřicátých a padesátých let dvacátého století. Přestože první pravidelné vysílání začalo až prvního května roku

⁶⁷ HN.IHNED.CZ. *Historie a vývoj televize*. [online]. © 26. 5. 2006. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z:

<http://hn.ihned.cz/c1-18540420-historie-a-vyvoj-televize>

⁶⁸ VTM.E15.CZ. *Televize a její historie*. [online]. © 10. 2. 2011. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z:

<http://vtm.e15.cz/aktuality/televize-a-jeji-historie>

⁶⁹ VTM.E15.CZ. *Televize a její historie*. [online]. © 10. 2. 2011. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z:

<http://vtm.e15.cz/aktuality/televize-a-jeji-historie>

⁷⁰ VTM.E15.CZ. *Televize a její historie*. [online]. © 10. 2. 2011. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z:

<http://vtm.e15.cz/aktuality/televize-a-jeji-historie>

1953 (s tím souvisí i vznik české televize), tak první televizní záběry proběhly už v roce 1948. „V červenci 1948 byly na XI. všesokolském sletu uskutečněny první televizní přenosy pro veřejnost. Před přijímači v Praze se denně vystřídalo až třicet tisíc lidí, ale na skutečné vysílání do domácností si všichni museli ještě pár let počkat.“⁷¹ Původně se vysílalo z Měšťanské besedy v Jungmannově ulici, ale později se vysílání přesunulo do studií na Kavčích horách. V roce 1958 vznikla první zpravodajská redakce a začaly se vysílat Televizní noviny, které běžely až do revolučního roku 1989. Ještě před Televizními novinami vznikla sportovní relace Branky, body, vteřiny, která přes drobné změny funguje dodnes. Oproti hlavnímu zpravodajství na České televizi se Brankám, bodům, vteřinám zachovala i původní znělka.

V roce 1953 bylo shodou okolností zahájeno ve Spojených státech amerických barevné vysílání. Na to si českoslovenští diváci museli počkat až do roku 1973. Tehdy začal barevně vysílat druhý program. Což bylo paradoxem, protože druhý program vznikl až v roce 1970. První program, který vznikl v roce 1953, začal pravidelné barevné vysílání až v roce 1975.

K dalším významným změnám došlo hlavně po pádu režimu v roce 1989. I zde stejně jako u rozhlasového vysílání se přešlo k dualitě médií, tedy rozdělení televizních stanic na veřejnoprávní a soukromé.⁷² Ze soukromých stanic jmenujme zejména TV Nova, která začala vysílat v roce 1994 a jejímž prvním filmem ve vysílání byla Obecná škola a TV Prima, která začala vysílat v roce 1993. Veřejnoprávní média, tedy Česká televize, se v průběhu času rozdělila na programy ČT 1, ČT 2, ČT 24 a ČT Sport.

Velkou změnou v televizním vysílání byla také digitalizace, která byla dokončena v roce 2011. Ale tímto tématem se bude zabývat kapitola Média a internet – nové možnosti. Následující kapitolou se dostáváme k vymezení základních rozdílů mezi moderováním v televizi a rozhlasu. V této kapitole bude využito názorů profesionálů Milana Šímy a Jiřího Körbera, se kterými byl proveden rozhovor v rámci praktické části této práce.

⁷¹ VTM.E15.CZ. *Televize a její historie*. [online]. © 10. 2. 2011. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://vtm.e15.cz/aktuality/televize-a-jeji-historie>

⁷² Viz příloha A

6 Rozdíly mezi moderováním v televizi a rozhlasu

Zde se dostáváme úplnému jádru této práce. K takzvanému meritu věci. Bude se zde vycházet nejen z odborné literatury, ale zároveň se zde budeme často také odvolávat na empirickou část této práce, ve které se vyskytují strukturované rozhovory s experty v oboru - Milanem Šimou a Jiřím Körberem, kteří k danému tématu přispěli mnoha hodnotnými názory.

6.1 Základní rozdíly

Základní rozdíly mezi moderováním jsou jasné. Televize je audiovizuální médium, zatímco rozhlas je pouze médiem auditivním. Tento rozdíl je ze všech nejmarkantnější a je to hlavní důvod, proč má televize vyšší sledovanost, než rozhlas poslech. Ovšem jsou tu i další rozdíly. Jiří Körber, programový ředitel rádia Impuls, v rozhovoru, který se nachází v příloze k této práci, tvrdil: *„Televize je chladné a rádio teplé médium. Tím že je televize audiovizuální, tak v to vnímání uživatele je jiné. Divák se kouká na moderátora a všechno ví. Jak moderátor vypadá, jak se tváří. U rádia existuje něco jako vlastní představitel posluchače. Když posloucháme moderátora v rádiu, tak tím, že ho jen slyšíme, si vytváříme velký prostor pro svou vlastní fantazii a moderátora si dokresluje podle toho, jak si ho my sami představujeme. (...) To u televizního vysílání nejde. Tam všechno vidíme okamžitě. Ten člověk je mi sympatický, tenhle není a už se s tím nedá nic udělat.“*⁷³

Tedy platí, že ona tajemnost rozhlasových moderátorů často přispívá k větší oblíbenosti. Podobně uvažuje Josef Maršík, který v knize Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby uvedl toto: *„Obliba rozhlasového rozhovoru vychází z možnosti optimálního využití všech předností rozhlasové komunikace, zejména působivosti mluveného projevu: emocionality osobitého hlasového výrazu, kontaktnosti, dynamičnosti, vysoké míry autentičnosti sdělení atd.“*⁷⁴ Často pak dochází u posluchačů

⁷³ Viz příloha A

⁷⁴ MARŠÍK, J. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999. s. 26.

k určitému zklamání, když se setkají se svými oblíbenými rozhlasovými moderátory, protože jejich vzhled neodpovídá posluchačovým představám. Zde samozřejmě má navrch televize, kde má divák od první vteřiny vysílání jasný přehled jak daný moderátor vypadá. Zároveň zde ale hrozí, že divák si na daného moderátora utvoří názor ne podle toho, co říká, ale jak vypadá. A to je samozřejmě jev velmi negativní.

Dalším velkým rozdílem je fakt, že zatímco moderátoři v televizi mají většinu svých výstupů předtočených (s výjimkou zpravodajských relací, pořadů typu Hyde Park a výjimečných událostí, jakými je například pořad Česko hledá Superstar), moderátoři rozhlasoví pracují téměř pořád takzvaně „na živo“. O výhodách a nevýhodách tohoto faktoru už bylo napsáno v kapitole Moderování, a tak není třeba, aby toto téma bylo rozebíráno i zde. Nutno ovšem podotknout, že živé vysílání rozhlasových moderátorů, má na posluchače přece jen větší vliv, než předtočený výstup moderátora v televizi. V tomto ohledu má rozhlas výhodu.

Jiří Körber jako další rozdíl mezi moderováním v rozhlasu a televizi uvádí: *„Rádio má větší míru volnosti. U televize je vše na základě scénářů, které připravují jiní lidé. Televizní moderátor čte text, zatímco rozhlasový moderátor se sám stává spoluautorem toho, co říká. V televizi je s výjimkou zpravodajských relací většina věcí předtočena dopředu. Ztrácí se prvek napětí živého vysílání, kdy všechno, co se řekne, je jednou provždy venku a nedá se to vrátit. Zatímco u rádia je 99% věcí pořád děláno živě.“*

To je samozřejmě pro posluchače atraktivnější, než když moderátor v televizi předčítá něco, co vlastně sám nevytvořil. Zároveň je logické, že moderátor rozhlasového vysílání musí být aktivnější, živější a zajímavější, protože má k dispozici jen auditivní médium, ale hlavně proto, že lidé poslouchají rádio především jako doplněk k jiné činnosti, jako kulisu. Poslouchají ho v autě, v restauraci, či doma při práci u počítače. Zatímco televizi si lidé pustí s cílem ji plně sledovat a něco se dozvědět. Proto ani tolik nevadí, že televizní moderátoři často nepracují na bázi živého vysílání.

6.2 Rozhovor

Zaměříme se teď na chvíli na žánr, který rozhlasové a televizní moderování nejvíce spojuje a ve kterém se také dají ukázat rozdíly mezi moderováním v rozhlasu a televizi.

Jedná se o rozhovor. Ať už si lidé pustí rádio či televizi, rozhovory se v těchto médiích vyskytují nejčastěji. Tedy by bylo vhodné se o tomto žánru zmínit i v této práci. „Rozhovor (ať již zpravodajský či publicistický) patří v současnosti k nejvíce frekventovaným novinářským žánrům v českých audiovizuálních médiích, k čemuž bezesporu přispěl vznik a rozvoj nových zpravodajských rozhlasových a televizních stanic, které potřebují zaplnit co nejefektivněji (v některých případech co i nejefektivněji) významnou část vysílacího času, V této souvislosti je možné mluvit o rozhovoru jako o žánru inflačním. Interview přitom patří co do přípravy i samotného provedení k žánrům nejtěžším. V současné rozhlasové a televizní praxi se poměrně často setkáváme i s tím, že nejsou využívány všechny možnosti, které jsou popsány v teorii. Využití těchto možností by přitom mohlo potlačit stereotypní vnímání žánru autory i příjemci.“⁷⁵

Rozhovor neboli interview je položen na dialogu. „Dialog představuje bezpochyby jednu ze základních forem lidské (a nejen lidské) interakce, aktivního kontaktu mezi lidmi; je prostředkem jejich dorozumívání (ačkoliv často může vést i k nepochopení nebo nepochopení), výměny informací, společné činnosti, utváření vzájemných vztahů... Z různých pojetí a definic dialogu vybíráme nejprve dva základní rysy dialogu, na kterých se snad všechny přístupy shodují.

1. Dialog mezi sebou vedou alespoň dva účastníci. Jako dialogy však označujeme i takové rozhovory, kterých se účastní více lidí, případně celá skupina

2. Dialog je založen na tom, že se účastníci střídají v rolích mluvčího a posluchače (v případě dialogu mluveného). V určitém okamžiku jeden z účastníků dialogu hovoří, je mluvčím – zastává tedy aktivní komunikační roli. Druhý účastník (resp. ostatní účastníci) mu naslouchají – jejich komunikační role je tedy „pasivní“. (V uvozovkách proto, že i plnění této role vyžaduje nemalou aktivitu a úsilí – aby posluchač mluvčího dobře slyšel, rozuměl mu, aby jeho sdělení správně interpretoval i na základě toho, jak se partner tváří, jak se pohybuje, jak mění svůj výraz, kam se dívá. (...)) I posluchač tedy bývá při rozhovoru nezřídka velmi zaměstnán; jeho roli nazýváme rolí „pasivní“ pouze z toho důvodu, že to není on, kdo právě mluví.“⁷⁶ Toto pravidlo bývá účastníky

⁷⁵ OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R. *Rozhovory o interview*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009 s. 88. ISBN 978-80-246-1618-6.

⁷⁶ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, Praha: Pansofia, 1994 s. 13 ISBN 80-85804-29-8.

rozhovoru často porušováno, protože si často účastník rozhovoru připravuje svoji další otázku, resp. odpověď, a tedy přispívá k dezorientaci posluchače či diváka.

7 Moderování a internet – nové možnosti

S příchodem nového milénia se moderátorská činnost stále více obohacuje o nové prvky. S digitalizací televizního vysílání přišly nové možnosti a mohutný nástup internetu umožnil věci, které si lidé před pár lety ani nedovedli představit. Díky internetu má absolutně každý možnost vyjádřit svůj názor. Jde tedy o nebyvalé rozšíření projevu. Rozvoj internetu má samozřejmě taky mnoho negativ, ale zabývat se negativy internetu by vystačilo na samostatnou bakalářskou práci. Naším cílem je zde ukázat, jak digitalizace médií, internet a celkový lidský vývoj dopomáhá moderátorům jakýkoliv pořadů ke zlepšení jejich činnosti.

Čím je internet pomocnou rukou moderátorů? Odpovědí je hned několik. Ta základní tkví už v rešerši. Moderátor se musí na svůj výstup dobře připravit. Podmínkou toho je, pakliže dělá nějaký rozhovor, zjistit si co možná nejvíce informací o dané osobě, aby poté během rozhovoru nedošlo k nějakým trapným situacím. V minulosti znamenalo získávání informací přesun do knihovny a takovéto hledání zabíralo mnoho času. Dnes stačí sednout k počítači a vyhledávat potřebné informace v pohodlí vlastního domova.

Internet usnadnil moderování také v tom směru, že diváci daných pořadů mohou sami přispívat do debaty, prostřednictvím svých nahraných dotazů, které umístí na Youtube, případně prostřednictvím otázek zaslaných z Twitteru, nebo Facebooku. Zejména tyto tři sociální sítě znamenají velký boom v oboru moderování. Diváci, či posluchači zasílají své názory, otázky, či domněnky online a moderátor k nim má ve vteřině přístup. Tím se dosáhne zvýšené zpětné vazby mezi divákem a pořadem, který sleduje. A sám divák má díky této možnosti větší pocit zúčastněnosti, což je důležité zejména pro danou televizní stanici, moderátora nevyjímaje, protože aktivně zúčastňující se divák, je ten nejlepší divák, jakého si televize může přát. Sám moderátor z tohoto vývoje může těžit, protože mu diváci vlastně ulehčují jeho práci. V záplavě dotazů, či názorů mohou být nalezeny hodnotné argumenty, připomínky nebo postřehy, které může využít k obohacení svého programu. Otázky diváků jsou samozřejmě velmi vhodné v momentě, kdy rozhovor z různých příčin neprobíhá, jak má.

Další výhodou internetu je, že zobrazuje okamžitý názor diváků či posluchačů. Toho využívá například pořad Hyde Park na České televizi. Vedle výše zmíněné možnosti

položít prostřednictvím sociální sítě účastníkovi daného pořadu otázku, je tu také možnost anket. Okamžité ankety definují názor diváků na daného hosta, který Hyde Park navštíví. Názor diváků může také moderátorovi pomoci. U těchto anket je ale silná nevýhoda například v tom, že jsou snadno zmanipulovatelné, a tedy ne velmi důvěryhodné. Nicméně jejich přítomnost zvyšuje atraktivitu pořadu a atraktivita pořadu silně souvisí se sledovaností, což je hlavní bod zájmu každého moderátora.

Síla sociálních sítí se dlouho podceňovala. Jako první jejich význam začala doceňovat právě Česká Televize v pořadu Hyde Park, který umožňoval přímou interakci s hostem. Zde může člověk namítnout, že TV Nova umožňovala přímou interakci s hostem už v devadesátých letech prostřednictvím telefonu. Ano je to pravda, ale až internetová komunikace dala této interakci onu míru zúčastněnosti diváka, která je tak důležitá. Ale zpět k sociálním sítím. Pro příklad jejich síly není třeba chodit daleko. Stačí si vzpomenout na nedávné prezidentské volby.

Nebyla to tradiční kampaň kandidátů, která zahýbala volbami a připravila některým lidem velké překvapení po prvním kole prezidentských voleb. Byly to sociální sítě, kterých skvěle využil volební tým Karla Schwarzenberga a které jej katapultovaly do druhého kola voleb. Schwarzenbergův tým si jako jediný uvědomil sílu hlasu mladých lidí a vytvořil takovou kampaň, která uživatele sociálních sítí přesvědčila o tom, že volit Karla je řešení, že se jedná o ono pověstné menší zlo, že volit Karla znamená být „cool a in“. Z hlediska prezidentské kampaně se jednalo přímo o geniální tah, protože Karla Schwarzenberga volilo ohromné procento mladých lidí a zejména díky nim se probíjelo do druhého kola prezidentských voleb. Je to až neuvěřitelné, co dokázala reklamní kampaň, která její autory nestála skoro žádné peníze. Stačilo vytvořit Facebookovou skupinu, několik virálních videí a kampaň se pomocí uživatelů sociálních sítí šířila rychlostí světla. A dokázala porazit mnohamilionové kampaně, které položily svůj předvolební boj na billboardech a podobných tradičních prostředcích.

Internet také pomáhá televizním stanicím zvyšovat sledovanost. Důkazem je například internetové vysílání České televize, nebo server tn.cz, který provozuje TV Nova. Mnoho lidí sleduje televizní vysílání právě prostřednictvím této možnosti. Zkrátka si otevrou internetový prohlížeč a můžou se koukat na zprávy, své oblíbené pořady, filmy,

či politické diskuse. Což také vysvětluje zvyšující se aktivitu a podíl diváků ve věci zasahování do pořadů.

Vedle internetového vysílání skutečných televizí se v poslední době rapidně zvýšil počet internetových televizí, které nevysílají na základě kmitočtu v daném spektru, ale pouze po internetu. Je to velká šance zejména pro začínající moderátory už jen proto, že i ty nejmenší internetové televize mají slušnou sledovanost a zvyšuje se šance, že si daného moderátora všimne někdo, kdo má prostředky a je schopen mu nabídnout práci ve skutečné televizi.

Bylo vyjmenováno několik důvodů, které moderování obohatily a zatraktivnily. Za zvýšením atraktivity stojí mimo jiné i sociální sítě. Výše v této kapitole jsem několikrát zmínil termíny jako Facebook, Twitter, nebo Youtube. Pakliže byly zmíněny, je třeba, aby byly také dostatečně vysvětleny. Začněme tedy Facebookem.

7.1 Sociální sítě

V současnosti je Facebook nejpopulárnější a nejznámější sociální sítí. Tato síť byla založena Markem Zuckerbergem a spuštěna byla v roce 2004. Během sedmi let se z ní stala absolutní špička, která položila veškerou svoji konkurenci na lopatky. Zuckerbergův projekt byl zpočátku koncipován pouze pro studenty Harvardovy univerzity, na které Mark také studoval. Během několika měsíců byl rozšířen na některé další členy Ivy League⁷⁷. Na konci roku byly připojeny další univerzity. Název Facebook vznikl podle papírových letáků zvaných Facebooks, které se rozdávají studentům prvních ročníků na amerických univerzitách. Letáky sloužily k bližšímu seznámení studentů mezi sebou. Taková byla funkce i původního Facebooku.

Nejprve se k síti Facebook připojovaly americké univerzity. Poté různé elitní evropské univerzity. Posléze se připojily různé nadnárodní obchodní společnosti a od roku 2006 se mohl na Facebook připojit každý. *„To je prvních pár věcí, které vedly k jeho úspěchu. Jenže hlavní myšlenka sociální sítě ležela v aktivitě jejich uživatelů. Profily, fotky, videa, vzkazy na zdi, to všechno měly i předchozí sociální sítě, které nakonec odumřely. Jenže Facebook přidal novou funkci a tou byl kanál „Vybraných příspěvků“ (News*

⁷⁷ Sdružení osmi elitních soukromých univerzit na severovýchodě USA.

*Feed). Příspěvky slouží k zobrazování aktuálních informací přátel. Když někdo z přátel přidá na Facebook novou fotku nebo vzkaz, na vaší stránce se o této aktualizaci zobrazí informace. Novinky ve Vybraných příspěvcích dodávají Facebooku pocit aktuálnosti.*⁷⁸

Facebook byl tedy zpočátku tvořen především studenty. Ale jak čas plynul, zakládali si účet i lidé staršího věku. Důvody můžou být různé. Snaha najít přátele či spolužáky z minulosti, pochlubit se úspěchy, či fotkami. Případně si ho lidé zakládají z pocitu, že nejsou dostatečně „in“, nebo nechtějí, aby jim unikaly informace. Ať už je to jak chce, dnes má Facebook přes miliardu aktivních uživatelů, z nichž se 50% přihlašuje denně! V České Republice jsou čísla samozřejmě nižší, ale dnes se odhaduje, že Facebook má u nás přes 2 miliony lidí. To je zhruba pětina obyvatelstva!

Po tomto stručném objasnění už není tak záhadné, jak mohly sociální sítě, zejména Facebook, ovládnout prezidentské volby. Sociální sítě jsou zkrátka v poslední době tím nejvýznamnějším faktorem, který ovlivňuje média. Říkalo se o nich, že je to záležitost mladých lidí. Dnes tomu tak není. Facebookový profil mají dnes lidé rozmanitého věku. Což ale není z našeho pohledu špatná věc. Uživatelé Facebooku svojí aktivitou a podílením se na televizních pořadech dokazují dnes a denně, že je daný pořad zajímavý. A co se týče prezidentských voleb, aktivita uživatelů těchto sociálních sítí ukázala, že lidem není budoucnost České republiky lhostejná a to už něco znamená.

Sociální síť Twitter byla založena v roce 2006 mužem jménem Jack Dorsey. Jedná se o mikroblog, který umožňuje uživatelům posílat a zároveň číst příspěvky zaslané jinými uživateli. Příspěvkům se odborně říká tweety⁷⁹. Uživatelé si mohou nastavit, kdo jejich příspěvky uvidí a kdo ne. Příspěvatelé zasílají nebo dostávají tweety přes stránku Twitteru, pomocí krátkých textových zpráv (SMS) nebo externích aplikací. Služba je na internetu zdarma, ale zaslání SMS zpráv je za běžný poplatek poskytovatele telefonních služeb.

Aktuálně, tedy v roce 2013, má Twitter přes 500 milionů uživatelů, což z něho dělá druhou největší sociální síť na světě. I Twitter ovlivňuje moderátorskou práci. Jeho služeb využívá například Václav Moravec ve svých Otázkách. Lidé měli možnost

⁷⁸ KULHÁNKOVÁ, H. ČAMEK, J. *Fenomén Facebook*. Kladno: Kosmas, 2010 s. 9-10. ISBN 978-80-904764-1-7.

⁷⁹ Tweety jsou textové příspěvky dlouhé maximálně 140 znaků, které se zobrazují na uživatelské profilové stránce a na stránkách jeho odběratelů, kterým se říká followers (česky stoupenci, příznivci).

odebírat Tweety od Twitteru České televize a zpětně zasílat své názory a dotazy. Česká televize využívala tyto Tweety také ke zpestření volebního studia.

Poslední velkou sociální sítí, která má podíl na činnosti moderátora je server Youtube. Jedná se o největší internetový server, kde mohou uživatelé nahrávat, sdílet a přehrávat videa. Stránka byla založena třemi muži (Steve Chen, Chad Hurley, Jawed Karim) v roce 2005. V roce 2006 ji pak vzal pod svá křídla internetový obr Google. V současné době si mohou registrovaní uživatelé vytvořit vlastní profil, což dělá z Youtube také sociální síť. Lidé tak mohou zasáhnout do televizního programu prostřednictvím svých nahraných videí, na které můžou hosté daného programu reagovat. Moderátoři tuto možnost spíše vítají, protože divák jim svojí aktivitou rozvíjí dramaturgické možnosti pořadu.

Nahrávat videa mohou pouze registrovaní uživatelé. Mohou také komentovat a hodnotit ostatní videa. Neregistrovaný návštěvník si může video pouze přehrát. Většina videí, která se na Youtube nacházejí, jsou nahrána samotnými uživateli. Ale mediální korporace, mezi které patří například americká televizní stanice CBS, či britská BBC nebo organizace VEVO a HULU nahrávají licencovaná videa. To vše v rámci Youtube partnerského programu.

7.2 Digitalizace vysílání

Poslední částí této kapitoly je digitalizace vysílání v České republice. Jde o významnou změnu, která se na našem území odehrála a kterou, jako ostatní výše zmíněné věci, umožnil také internet. Bylo by tedy vhodné jí věnovat několik slov. Digitalizace posunula dopředu hlavně televizní vysílání. Zvětšením vysílacího prostoru dostalo mnoho nových televizních stanic možnost vzniku, a tedy začala narůstat zdravá konkurence, což je jediné dobře. Konkurence je důležitá v každém businessu, protože když nefunguje konkurence a soutěž, vede to k převaze vybraných firem nad zákazníky. Bez konkurence a soutěže dochází ke kartelizaci podnikání. Toto nastává například na poli mobilních operátorů v České republice. Takže z tohoto hlediska byla digitalizace pravděpodobně správným krokem, jelikož konkurenci zvýšila. Více televizních stanic představuje také navýšení pracovních míst pro začínající moderátory.

Jak tedy vlastně digitální vysílání funguje. „Digitální systém přenosu zjednodušeně znamená rozložení obrazu nebo zvuku do velkého počtu elementů, ke kterým je přiřazena určitá číselná hodnota. Přenášený signál se tak mění na řadu čísel, která jsou transportována. Číslíkový signál lze přenášet mnohem spolehlivěji (bez zkreslení a se zvýšenou odolností proti rušení) a s možností přenášet signály kmitočtově úsporněji (s menšími nároky na šířku kanálu). Pro tento úsporný provoz je nezbytná komprese (tj. vypuštění nadbytečných částí signálu), kterou nelze udělat jinak než výpočtovým systémem, Digitální přenos přináší značné zvýšení komfortu obsluhy.“⁸⁰ Tedy hlavní podstatou je úspora a komprese kmitočtového spektra. S digitálním přenosem ale úzce souvisí následné dekodování signálu, které umožňuje, že z našeho přijímače vychází obraz či zvuk. Tím se dostáváme k tzv. set top boxu – prostředku, který vzbudil po České republice mnoho kontroverze.

„Přenášený digitální signál putuje k přijímači. V dekodéru přijímače, tzv. set top boxu, jsou pak jednotlivá čísla převáděna opět do příslušných prvků zvuků a obrazů. Dekodér může být proveden jako doplňkový prvek připojený ke stávajícím televizorům nebo bude zabudován do nových televizních přístrojů.“⁸¹ V praxi to znamenalo, že lidé si museli, při přechodu od analogového vysílání k digitálnímu zakoupit novou televizi, nebo minimálně onu černou krabičku nesoucí název set top box. U televizního vysílání byl tento proces pravděpodobně nutný, u rozhlasového už to nutné být nemusí. Jiří Körber, programový ředitel radia Impuls, soudí o digitalizaci toto: „Digitalizace vysílání má samozřejmě své důvody, ale osobně si myslím, že k ní v rámci rozhlasového vysílání v ČR nikdy nedojde, protože je to technicky a finančně poměrně náročný proces. Na rozdíl od televizi to nemá takové výhody. Televizím to umožnilo vysílat mnohem více kanálů, ale rádio nemá ten problém, že by mělo nedostatek licencí. V Čechách je dnes víc než 70 rádií, které vysílají terestricky a to území je naprosto přesyceno tím rozhlasovým vysíláním. (...) To rádio se poslouchá jako kulisa, poslouchá se při jiných činnostech, v autě, v restauraci, nebo doma, když jsme na počítači. Nefunguje to tak, že si sedneme do křesla a užíváme si, jak to pěkně hraje. (...) Ale u rádií je třeba zvážit, že jsou lidé, kteří si rádio nekoupili už třicet let a každý člověk má několik rádií. Obvykle

⁸⁰ DUSPIVA, Z. *Digitalizace jako budoucnost elektronických médií*, Praha: Votobia, 2004. s.10. ISBN 80-7220-169-7.

⁸¹ DUSPIVA, Z. *Digitalizace jako budoucnost elektronických médií*, Praha: Votobia, 2004. s.10. ISBN 80-7220-169-7.

*v každé domácnosti je více než jedno rádio, a pak máme rádio v autě, na chalupě, na chatě, jsou rádia v hotelích, takže vlastně ta potřeba výměny toho hardwaru by byla obrovská. A není žádný důvod pro vysvětlení lidem, proč by měli to své rádio vyhodit a koupit si jiné a dražší, když vlastně nic nového nezískají.*⁸²

„Digitální systémy kromě zlepšení kvality tak díky své kapacitní úspornosti dovolují v daných pásmech umístit větší množství programů. Digitální vysílání je realizováno v systému digitálních multiplexů, které jsou tvořeny komplexním datovým tokem obsahujícím jednotlivé televizní a rozhlasové programy spolu s doplňkovými datovými telekomunikačními službami. Kapacita digitálních multiplexů (datových toků) umožní tak kromě televizních programů zařadit množství doplňkových datových služeb – například:

- rozhlasové (akustické) vysílání*
- interaktivní televizní služby*
- online televizní kanály (trvale propojené zvláštní televizní kanály)*
- dálkové vzdělávání*
- datové služby jednosměrné i interaktivní, internet*
- teletext se zdokonalenou grafikou a větší kapacitou*
- datový karusel*
- home-banking (peněžní operace z domácnosti)*
- hry*
- ostatní služby on demand (na vyžádání), archívy apod.*

Digitální vysílání umožňuje plný rozvoj virtuálních technologií a interaktivních a vkládaných prvků, vč. virtuální reklamy. Virtuální technologie, zahrnující statické i dynamické prvky již v blízké době mohou ovlivnit a zlepšit uživatelský komfort, zejména u sportovních přenosů (např. vkládání grafických pomůcek, značek a doplňkových informací – vyznačením vzdálenosti střelce od branky ve fotbalovém zápase, vyznačením vzdáleností v místech dopadů při skocích na lyžích nebo grafické zachycení obrátů při akrobatickém lyžování či krasobruslení, interaktivní archív a statistiky

⁸² Viz příloha A

apod.)⁸³ Tento prvek se opravdu k dnešnímu dni osvědčil a je sportovními moderátory hojně využíván. Za zmínku zde stojí legendární „elektronická tužka“, kterou ve studiu sportovní odborníci využívají k bližšímu vysvětlení divákovi, co se přesně na hřišti stalo.

7.3 Výhody a nevýhody digitálního vysílání

Hlavní nevýhodou digitalizace byla samozřejmě nutnost zakoupit si set top box, který při začátku digitalizace nebyl zrovna levný. Pro diváky to znamenalo, že si skutečně tuto krabičku museli koupit, protože v momentě ukončení analogového vysílání neměli možnost sledovat jediný televizní program. Ceny set top boxů měly ale postupně klesavou tendenci, takže k té celoplošné výměně nakonec opravdu došlo. Navíc dnes má každá televize tuto funkci dekódování signálu zabudovanou v sobě a už není třeba zakupovat si k ní zmíněný set top box.

S tím souvisí další nevýhoda. Stále totiž narůstá počet uživatelů, kteří mají novou televizi a set top boxy, které si zakoupili v minulosti, již nepotřebují. Vzniká tak ohromné množství těchto dekodérů, které už nikdy nenajdou své využití a lidé se jich postupně začnou zbavovat.

„Obecným přínosem digitálního vysílání jsou zejména možnost technologického pokroku a kvantitativní navýšení rozsahu (i obsahu) dosavadního televizního a rozhlasového vysílání. Digitalizace umožní uplatnění prvků interaktivity a multimediálních a mobilních aplikací v oblasti kultury, zábavy i vzdělávání. (...) Nezanedbatelnou výhodou je možnost vysoce kvalitního příjmu i za pohybu a to při rychlostech přes 200 km/hod, což systémy analogové TV, systémy digitální kabelové televize (DVB-C) nebo digitální satelitní televize (DVB-S) neumožňují vůbec. S mobilním příjmem se počítá například v rychlovlacích, příměstské dopravě či autokarech a kromě TV programů se samozřejmě počítá hlavně s přenosem dat pro zprostředkování důležitých informací.“⁸⁴

⁸³ DUSPIVA, Z. *Digitalizace jako budoucnost elektronických médií*, Praha: Votobia, 2004. s.10 ISBN 80-7220-169-7.

⁸⁴ DUSPIVA, Z. *Digitalizace jako budoucnost elektronických médií*, Praha: Votobia, 2004. s.13. ISBN 80-7220-169-7.

Další výhoda byla již zmíněna na začátku této kapitoly. Se vznikem nových televizních stanic, kompletní inovací vysílacích sítí a nutností nakupování nových přijímačů budou vznikat nové pracovní příležitosti pro občany. Pracovní trh tak otevře nové možnosti nejen např. v moderátorské činnosti, v činnosti tiskových mluvčí nebo scénáristů, ale také v oblasti elektronického průmyslu a obchodu.⁸⁵

„Digitální vysílání přináší také i pozitivní ekologické aspekty – vysílač digitálního vysílání DVB-T spotřebuje pouze jednu desetinu potřeby elektrické energie oproti dosavadním analogovým vysílačům.“⁸⁶

V celkovém důsledku to vypadá tak, že výhody digitalizace převažují nad nevýhodami. Ovšem jedná se především o televizní, nikoliv rozhlasové, vysílání. Důkazem tohoto tvrzení budiž fakt, že všichni lidé dnes na televizi koukají a mají zakoupený set top box, nebo mají novou televizi. A většina těchto diváků je spokojena.

⁸⁵ DUSPIVA, Z. *Digitalizace jako budoucnost elektronických médií*, Praha: Votobia, 2004. s. 13. ISBN 80-7220-169-7.

⁸⁶ DUSPIVA, Z. *Digitalizace jako budoucnost elektronických médií*, Praha: Votobia, 2004. s. 13. ISBN 80-7220-169-7.

8 Smlouva ACTA

Smlouva ACTA se stala v posledních letech ohromným fenoménem, ale ne v úplně nejlepším slova smyslu. Její vznik byl dlouho tajen, představitelé států, kteří tuto smlouvu podepsali, se neobtěžovali zmínit se o této smlouvě občanům. Případné schválení smlouvy ACTA, neboli Anti-Counterfeiting Trade Agreement, by zavazovalo členy této smlouvy k mnoha pravidlům, které by v zásadě hraničily s lidskými svobodami, jež garantuje nejen naše ústava. Už vůbec celý průběh podepisování této smlouvy byl poněkud tajnůstkářský. O smlouvě ACTA a jejím významu věděli zasvěcení lidé už od roku 2006. Širší veřejnost se o ní dozvěděla až v roce 2010, a to prostřednictvím aféry s názvem Wikileaks, kdy bylo prostřednictvím této organizace odtajněno mnoho dokumentů, zahrnujících zahraniční politiku Spojených států, ale i přípravy na podpis této smlouvy. *„ACTA je v utajení projednávána již několik let, teprve v roce 2010 se poprvé na veřejnost dostala jedna z pracovních verzí. Negativní ohlas veřejnosti byl veliký, jednání tak i nadále probíhala tajně. Na konci roku 2011 byla dohoda schválena radou EU. Docela v tichosti. Byla totiž zařazena v "balíku" jednání o rybářství a rybolovu.“*⁸⁷

Čeho se tedy ACTA týkala především? Hlavním tématem, o kterém se mluvilo nejvíce, byl boj nahrávacích společností s paděláním a sdílením materiálu veřejností. *„Samotný název dohody ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement, resp. Obchodní dohoda proti padělání) by měl naznačovat zaměření na „fyzické“ zboží a jeho padělání (counterfeiting). Nicméně i z toho mála, co sami Američané o vznikající dohodě veřejně sdělují, je jasně patrná jedna věc: z celé „obchodní“ problematiky boje proti padělání jde u této dohody především o otázky copyrightu a práv duševního vlastnictví. A hlavně pak o jejich vymáhání („enforcement“): koordinovaně a globálně.“*⁸⁸ Z toho vyplývá, že ACTA by velkým podílem zasáhla do práce v médiích, a tedy i do práce moderátorů. Jakékoliv použití znělek, hudby, nebo filmových či seriálových záběrů, které by nebylo

⁸⁷ IDNES.CZ. Česká republika podepsala dohodu ACTA, kladivo na internetové piráty. [online]. © 26.1. 2012. [cit. 2013-02-24] Dostupné z: http://technet.idnes.cz/ceska-republika-podepsala-dohodu-acta-kladivo-na-internetove-piraty-1gm-/sw_internet.aspx?c=A120126_143325_sw_internet_nyv

⁸⁸ LUPA.CZ. USA budou tvrdě vymáhat duševní vlastnictví i mimo své území. Globálně!. [online]. © 7.12. 2009. [cit. 2013-02-24] Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/usa-budou-tvrde-vymahat-dusevni-vlastnictvi/>

předem ohlášeno, by bylo porušením zákona, a proviněním proti smlouvě ACTA. Z toho vyplývá, že tato smlouva by silně ovlivnila všechny faktory lidského života a její články se často vyskytují na pomyslné hranici mezi tím, co by bylo porušování osobních svobod a co ne.

„Zřejmě největší pozornost médií si vysloužil článek smlouvy číslo 2.X.2. Jedná se o odstavec ze sekce Opatření na hranicích, který si zaslouženě vysloužil pozornost. Říká totiž, že smluvní státy směji z hraničních kontrol vyjmout malé množství zboží nekomerčního charakteru v osobních zavazadlech. Co tedy bude asi tahle sekce v praxi znamenat? Je prakticky jisté, že se část smluvních států chystá důkladné kontroly na hranicích zdůvodňované právě vynucováním práv k nehmotným statkům zavést, jinak by citovaná pasáž vypadala jinak. Vzhledem k tomu jak ACTA definuje pirated copyright goods - pirátské zboží se kontroly budou moci týkat i mp3 (nejčastější obava v internetových diskusích) na kapesních přehrávačích a v notebookech.“⁸⁹ Provinění proti této smlouvě by nastalo i v momentě, kdy by si člověk zkopíroval film, který si regulérně koupil v obchodě, do svého notebooku. V tom tkvěl základní problém, proti kterému tolik lidí bojovalo.

Protesty proti smlouvě ACTA byly veliké a probíhaly po celém světě. Těžko říct jestli ovlivnily výsledné hlasování Evropského parlamentu, který měl v tomto tématu poslední slovo. *„Proti přijetí kontroverzní smlouvy ACTA se vyjádřilo 478 poslanců Evropského parlamentu. Souhlasných hlasů získala jen 39. Smlouva proti padělanému zboží, přezdívaná též "protipirátská dohoda", vyvolala po celé Evropě řadu protestů. Důvodem byly například obavy z narušení práv na soukromí.“⁹⁰ Zamítnutím této smlouvy tedy Evropský parlament udržel osobní svobody občanů (nejen) v České republice. Otázka je, jestli se v budoucnosti neobjeví nová smlouva, která bude méně vágní, méně agresivní a která by nakonec mohla být schválena.*

⁸⁹ PIRÁTSKÉNOVINY.CZ. *Analýza dohody ACTA – obavy se potvrdily.* [online]. © 25.11. 2010. [cit. 2013-02-24] Dostupné z: http://www.piratskenoviny.cz/?c_id=32710

⁹⁰ IDNES.CZ. *ACTA skončila. Europoslanci ji definitivně zamítli drtivou většinou.* [online]. © 4.7. 2012. [cit. 2013-02-24] Dostupné z: http://technet.idnes.cz/acta-skoncila-euoparlament-zamitl-actu-fdq-/sw_internet.aspx?c=A120704_132333_sw_internet_pka

9 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo co nejlépe charakterizovat činnost moderátora v oblasti rozhlasové a televizní publicistiky. Vedle toho byla v práci stručně vymezena další témata, která s činností moderování úzce souvisí. Je to především rétorika a její historie. Dále zde byl charakterizován pojem komunikace, protože to je další faktor, bez kterého se moderování neobejde. Ať už se jedná o komunikaci verbální či neverbální. Dále jsou v této práci uvedeny hlavní rozdíly mezi moderováním rozhlasovým a televizním. Spolu s hlavními rozdíly jsou zde stručně vymezeny nové prvky a metody v této činnosti, které s postupem času vytvářejí mnohem kvalitnější zpětnou vazbu a vedou k přímé interakci, což moderátorovi na jedné straně obohacuje práci a tato interakce posluchačů či diváků velice prospěšná. Na straně druhé to významně zvyšuje nároky na moderátorskou práci. Společně s novými metodami a prvky je zde zmíněn i vývoj digitalizace v České Republice, protože tento proces také velmi ovlivnil moderátorskou činnost a umožnil jí krok kupředu. Závěrečná kapitola této bakalářské práce je věnována smlouvě ACTA, která sice nakonec nebyla podepsána, ale její znění by do jisté míry také ovlivnilo práci moderátora.

Podrobně jsme si tedy ukázali, co všechno s moderováním souvisí. Že se jedná o historicky velice významnou činnost s dlouhou tradicí a konkrétními pravidly a charakteristikami, která úzce souvisí s antickou rétorikou. Že má své pevné kořeny v komunikaci verbální i neverbální.

Vedle čerpání z odborné literatury a internetových článků byla tato práce obohacena o empirickou složku. Ta byla založena na strukturovaných rozhovorech s odborníky na slovo vzatými – televizním moderátorem Milanem Šímou, který se mnoho let úspěšně pohybuje na televizní scéně, a programovým ředitelem radia Impuls, Jiřím Körberem, který řídí všechny moderátory radia Impuls. Oba odborníci k této práci poskytli mnoho zajímavých postřehů a myšlenek, které se v plném znění objevují v přílohách umístěných na konci této práce.

Hlavním cílem bylo porovnat, jak se liší moderátorská činnost v rozhlasovém a televizním studiu. Odpověď přinesly nejen odborné tištěné publikace, ale zejména odpovědi Milana Šímy a Jiřího Körbera. Odpovědi Jiřího Körbera byly vždy delší, než

tomu bylo u Milana Šímy. Důvod je podle našeho názoru zřejmý. Jiří Körber, jakožto pracovník rozhlasového média, má k dispozici pouze hlasovou složku. Sám to také v rozhovoru uvádí. Musí proto dbát na tu nejkvalitnější verbální činnost, protože to je nejpodstatnější faktor této práce. Proto byl ve svých odpovědích velice podrobný a vše rozváděl do těch nejmenších detailů. Prostřednictvím Körberových odpovědí došlo k bezpočtu nových zjištění, faktů a detailů, které by knihy či časopisy nevyjevily ani po několikanásobném prostudování.

Proto Jiřímu Körberovi patří zasloužené poděkování, protože jeho odpovědi byly vskutku vyčerpávající, hodnotné a přínosné. Ovšem byl by hřích opomenout odpovědi televizního moderátora Milana Šímy. Jelikož je to vysoce zaneprázdněný moderátor, proběhl tento strukturovaný rozhovor mnohem rychleji a stručněji. Z toho vyplývá, že také jeho odpovědi byly stručnější a přímočařejší. Byly tedy přesným protipólem k odpovědím pana Körbera. Už z toho srovnání velmi příhodně vyplývá rozdíl v práci obou profesí.

Odpovědi Milana Šímy byly velice stručné, hlavně z toho důvodu, že on, jakožto televizní moderátor, pracuje jak se zvukovou, tak s obrazovou složkou. Tedy nemusí mluvenému slovu přikládat až takový význam. Musí být rychlý, pohotový a přímočarý a těmito moderátorskými vlastnostmi Milan Šíma zcela jistě disponuje i ve svých pořadech. U televizního moderátora jde nejen o to, co říká, ale také významně o to, jak to říká a jak u toho vypadá. Mluvený projev je tedy jen jednou ze složek celého vystoupení. Z toho tedy vyplývá odlišná charakteristika formy jeho odpovědí, které byly uvedeny výše. To ovšem naprosto nenaznačuje, že by jeho odpovědi měly slabší vypovídací hodnotu. Milan Šíma zkrátka odpovídal jinak. Ne lépe, ne hůře, ale jinak. Jeho odpovědi přinesly dojmy člověka, který se léta pohybuje v televizní branži, má na věci ustálený názor a pomohl autorovi přiblížit svět před televizní kamerou i za ní.

Jaký je tedy výsledek této bakalářské práce? To vyplynulo mnohokrát z textu ve výše zmíněných kapitolách. Hlavním rozdílem, vedle jasného rozdělení na auditivní a audiovizuální médium, je to, že rozhlasový moderátor je „pánem“ toho, co říká. Musí se spoléhat jen sám na sebe, pouze na svůj hlas a mluvené slovo. Právě to je těžištěm jeho práce. Jakýkoliv jeho omyl se navíc nedá vrátit, protože v rozhlase se jede převážně „na živo“. Jeho schopnost improvizace musí být na té nejvyšší úrovni. Televizní moderátor

to má často usnadněné tím, že jsou jeho pořady předtočené, a tedy svůj výstup může opakovat, ale i on se ovšem často potýká s živým vysíláním. Zde platí stejná pravidla, jako u rozhlasu. K dispozici má, na rozdíl od moderátora v rozhlase, vždy též svůj vzhled a neverbální komunikaci, nemluvě o vizuální podobě studia, která je také součástí dramaturgického schématu. Tím se televizní činnost zcela odlišuje od činnosti rozhlasové, ve které na vzhledu studia, odkud moderátor vysílá, nezáleží.

Hlavním rozdílem je také fakt, že televizní moderátor si naopak musí dávat značný pozor právě na neverbální komunikaci. Každý jeho i nechtěně vyslaný signál, každé jeho gesto je zpozorováno diváky a jeho projev je tak v tomto ohledu mnohem více náchylný k chybě.

Nejde ovšem říci přesně, která práce je jednodušší. Takový soud se nedá vynést. Obě pozice mají své výhody a nevýhody. Společné je ovšem to, že obě přinášejí druhým lidem informace, poznání, radost, uklidnění, často „vykoupení“ z každodenních opakujících se činností, kultivují jejich mluvený projev a mnohdy i myšlení. Moderátoři dnes, stejně jako v minulosti, patří do našich životů. Možná si to někdy neuvědomujeme, ale je to tak. Nemusíme s nimi vždy souhlasit. Někdy nám dokonce prospěje, že slyšíme někoho s protichůdným názorem, se kterým se můžeme přít a polemizovat. Protože to nás udržuje v duševní kondici, ve formě a v obraze. Kdybychom ztratili zájem o každodenní dění, ztratili bychom zájem o život. A v tom všem nám profesionální moderátoři mohou značně pomoci, zvláště uvědomují-li si etický rozměr a široký dopad své profese.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BUCHTOVÁ, B. *Rétorika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-0868-X.

DEVITO, A. J. *Základy mezilidské komunikace*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-7169-988-8.

DUSPIVA, Z. *Digitalizace jako budoucnost elektronických médií*, Praha: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-169-7.

JEŠUTOVÁ, E. a kolektiv. *Od mikrofonu k posluchačům*. 1. vyd. Praha: Helma v.o.s. 2003. ISBN 80-86762-00-9.

KULHÁNKOVÁ, H. ČAMEK, J. *Fenomén Facebook*. 1. vyd. Kladno: Kosmas, 2010. ISBN 978-80-904764-1-7.

KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Klementinum, 1995. ISBN 80-7184-134-X.

LINHART, J. a kolektiv. *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog. 2003.

MARŠÍK, J. *Výběrový slovníček termínů slovesné rozhlasové tvorby*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999.

MAŘÍKOVÁ, M. *Rétorika - Manuál komunikačních dovedností*. 1. vyd. Praha: Professional publishing, 2000. ISBN 80-86419-03-7.

MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. ISBN 80-247-0650-4.

MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANOVÁ, J. *Kapitoly o dialogu*, Praha: Pansofia, 1994. ISBN 80-85804-29-8.

OSVALDOVÁ, B., KOPÁČ, R. *Rozhovory o interview*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6.

PRAŠKO, J., PRAŠKOVÁ, H. *Asertivitou proti stresu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 1996. ISBN 80-7169-334-0.

THOMPSON, B. J. *Média a modernita, sociální teorie médií*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0652-6.

TOMAN, J. *Jak dobře mluvit*. 3. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda. 1981.

VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-291-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

HN.IHNED.CZ. *Historie a vývoj televize*. [online]. © 26. 5. 2006. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-18540420-historie-a-vyvoj-televize>

IDNES.CZ. *ACTA skončila. Europoslanci ji definitivně zamítli drtivou většinou*. [online]. © 4.7. 2012. [cit. 2013-02-24] Dostupné z: http://technet.idnes.cz/acta-skoncila-europarlament-zamitl-actu-fdq-/sw_internet.aspx?c=A120704_132333_sw_internet_pka

IDNES.CZ. *Česká republika podepsala dohodu ACTA, kladivo na internetové piráty*. [online]. © 26.1. 2012. [cit. 2013-02-24] Dostupné z: http://technet.idnes.cz/ceska-republika-podepsala-dohodu-acta-kladivo-na-internetove-piraty-1gm-/sw_internet.aspx?c=A120126_143325_sw_internet_nyv

JOBS.CZ. *10 chyb v neverbální komunikaci*. [online]. © 14.9.2009. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.jobs.cz/poradna/novinky/aktualni-clanek-hr-news/article/10-chyb-v-neverbalni-komunikaci/>

LUPA.CZ. *USA budou tvrdě vymáhat duševní vlastnictví i mimo své území. Globálně!*. [online]. © 7.12. 2009. [cit. 2013-02-24] Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/usa-budou-tvrde-vymahat-dusevni-vlastnictvi/> 7.12.2009 citováno 24.2.2013

MEDIA1.WGZ.CZ. *Historie masové komunikace*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://media1.wgz.cz/files/media1:5100496d97b39.pdf.upl/HMKv%C5%A1e.pdf>

PIRÁTSKÉNOVINY.CZ. *Analýza dohody ACTA – obavy se potvrdily*. [online]. © 25.11. 2010. [cit. 2013-02-24] Dostupné z: http://www.piratskenoviny.cz/?c_id=32710 25.11.2010 citováno 24.2.2013

UMLAUFOVINY.COM. *Rétorika v evropské kultuře*. [online]. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: http://umlaufoviny.com/Liberec/CAJ/texty/Kraus_Retorika_v_evropske_kulture.pdf

VTM.E15.CZ. *Televize a její historie*. [online]. © 10. 2. 2011. [cit. 2013-02-08]. Dostupné z: <http://vtm.e15.cz/aktuality/televize-a-jeji-historie>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Rozhovor s Jiřím Křoberem.....	I
Příloha B – Rozhovor s Milanem Šímou.....	XVI

PŘÍLOHY

Příloha A - Rozhovor s Jiřím Körberem

Co považujete za největší změny ve vývoji moderování po roce 1989?

Po roce 89 došlo k tomu, že bylo poprvé umožněno, aby vysílala také jiná než veřejnoprávní média. V roce 90 vysílalo poprvé soukromé rádio a v roce 91 vnikala téměř v každém větším městě rádia soukromá. Dělali to lidé, kteří v předcházejícím režimu, díky svému zaměření nemohli dělat práci, kterou chtěli. Lidé progresivní, pokrokoví, kteří měli smysl pro dobrodružství. Často studenti, kteří opustili vysokou školu a měli zkušenosti se stávkovými hnutími a podobnými věcmi. A ta rádia podle toho vypadala. Byla velmi odlišná oproti tomu, na co byl český posluchač zvyklý. Tehdejší vysílání bylo velice uniformované, plné kliše, kdy moderátoři se pohybovali pořád ve stejných větech, ve stejných výrazech. Vysílání mělo velmi nízkou dynamiku, energii. Té šedé, bezbarevné době odpovídalo i rozhlasové vysílání. Ale samozřejmě i televizní.

Největší změna bylo to, že bylo vše dovoleno. V soukromém rádiu byli lidé, kteří byli plní energie, měli potřebu sdělovat informace. Byli nadšení z té doby, která byla převratná, a byli plni optimismu. Byly to velmi dynamické a extrovertní osobnosti, které používali hovorovou češtinu. Rádia se lišila region od regionu. Na Ostravsku se mluvilo krátce, výrazy byly často na hranici. A přibyl dialog s posluchači. Rádio bylo postaveno na živých telefonátech do vysílání. Divák měl možnost se poprvé účastnit. To by byly asi ty největší rozdíly.

Co je hlavní předností a hlavní nevýhodou moderování v TV/Rádiu?

Říká se, že televize je chladné a rádio teplé médium. Tím že je televize audiovizuální, tak v to vnímání uživatele je jiné. Divák se kouká na moderátora a všechno ví. Jak moderátor vypadá, jak se tváří. U rádia existuje něco jako vlastní představitost posluchače. Když posloucháme moderátora v rádiu, tak tím, že ho jen slyšíme, si vytváříme velký prostor pro svou vlastní fantazii a moderátora si dokreslujeme podle toho, jak si ho my sami představujeme. Je to poměrně výrazný rozdíl. Často jsou rozhlasoví moderátoři bezmezně obdivováni, protože si posluchači vytvoří ideální obraz o daném moderátorovi. Často realita ale nenaplňuje představy.

U rádia jde o jev „Divadla v hlavě“, kdy si posluchač sám dotváří obraz na základě toho, co slyší. Umožňuje to rozvíjet fantazii. Je to často ku prospěchu věci, protože posluchač se s rádiem cítí komfortně, vytváří mu pocit něčeho, co důvěrně zná, co je mu sympatické a blízké. To u televizního vysílání nejde. Tam všechno vidíme okamžitě. Ten člověk je mi sympatický, tenhle není a už se s tím nedá nic udělat.

Rádio má větší míru volnosti. U televize je vše na základě scénářů, které připravují jiní lidé. Televizní moderátor čte text, zatímco rozhlasový moderátor se sám stává spoluautorem toho, co říká. V televizi je s výjimkou zpravodajských relací většina věcí předtočena dopředu. Ztrácí se prvek napětí živého vysílání, kdy všechno, co se řekne, je jednou provždy venku a nedá se to vrátit. Zatímco u rádia je 99% věcí pořad děláno živě.

Může kvalitní moderátorská činnost v rádiu mít větší vliv, než amatérská činnost moderátora v televizi?

Myslím si, že z dlouhodobého hlediska ano, ale jinak jsou tyto média nesrovnatelná. Televize má mnohem větší a silnější zásah než rádia, a to díky vizuálnímu vjemu. U diváka se zvyšuje schopnost vnímat, zapamatovat si daný obsah, ale i schopnost upoutat pozornost je v momentě, kdy je zde možnost vizualizace, větší než v rádiu. Lidé z televize jsou známější než lidé, kteří pracují v rádiu.

Z dlouhodobého hlediska to je možné, ale z toho krátkodobého ne, protože nejsilnější rádio, což je shodou okolností Impuls, poslouchá zhruba milion posluchačů denně. A Televizní Noviny na Nově sledují více než 2 miliony lidí jen v těch třiceti minutách. Takže ten zásah je nesrovnatelně větší.

Jaké jsou hlavní rozdíly mezi moderováním pořadů v devadesátých letech a dnes?

Z části je tato odpověď popsána v té první otázce. Ale dalším rozdílem je například je fakt, že doba se stále zrychluje. A to je trendem snižování podílu mluveného slova na úkor hudebního vysílání. Rádia v 90. letech více mluvila, i ta co se považují dnes za hudební, tak mluvila několikanásobně více než dnes. Doba je čím dál tím rychlejší a věcí, které člověk vstřebává, je stále více a navíc se k tomu přidal internet, jako nové médium, které v 90. letech nemělo zdaleka takový vliv, jako dnes. A postupně se zvyšuje jeho podíl v rámci mediálního mixu a skoro každý člověk je na internetu každý den. Tj. ten požadavek na rádio je ten, aby bylo méně mluveného slova, aby bylo kratší,

jednodušší dynamičtější. Aby člověk v krátkém časovém intervalu získal informace, které potřebuje.

Do jaké míry ovlivňují nové techniky výkon moderátora?

Velmi, protože pakliže budeme mluvit o internetu, tak ovlivňuje nejen moderátora, ale celou redakci zpravodajství. Impuls je rádio, které má vysoký podíl informací ve vysílání a internet je jedním z hlavních informačních zdrojů. Před internetem jsme byli odkázáni na ČTK a případně hlavní tiskové deníky. Dneska jsou zpravodajské servery nejrychlejší médium a kromě těch standardních zdrojů, tak např. idnes.cz, nebo aktualne.cz jsou servery, na které jsme trvale připojeni.

V dnešních pořadech se velmi častou využívají sociální sítě, jejichž prostřednictvím mají diváci možnost klást své otázky, nebo zveřejňovat své názory. Myslíte si, že hojně využívání této možnosti je pro moderátora výhodné?

Myslím si, že ano. Zejména pro rádia, protože ta mohou být celý den ve velmi úzkém kontaktu s posluchačem, zejména díky živému vysílání. Ať už je to v rovině informační, nebo v té zábavné. A funguje to velmi dobře, protože to je princip sociálních sítí, že lidé komunikují mezi sebou a rádio je velmi podobný model fungování, kdy člověk má oprávněný pocit, že je součástí dění a možnost do toho dění zasahovat.

Patří sem i podílení posluchačů na hlášení počasí, a především dopravních situací. Existuje tzv. horká linka, která slouží k tomu, že pokud se něco odehraje, nějaká událost, tak posluchač, který byl přímým svědkem té události má možnost zavolat a říct, jaká je na místě situace. Vysílání to oživuje, zdůrazňuje to fakt, že se jedná živý přenos.

Někteří odborníci soudí, že v dnešní době se mnohem více setkáváme s neprofesionalitou moderátorů. Co si o tom myslíte vy?

Do jisté míry je to pravda. Je to dáno tím, jaké jsou ve společnosti trendy. V případě Novy je to tak, že sází více na to, jak lidé vypadají, než na to, co v nich je a co říkají. Ale dělá to z toho důvodu, že tak to chtějí její diváci. Je to dáno tím, že soukromá média musí získat své diváky či posluchače, jinak nepřežijí. To znamená, že médium logicky dělá vše proto, aby mělo diváků/posluchačů co nejvíce. V praxi to vypadá tak, že neustále zjišťuje, co lidé chtějí a pak se jim to snaží předkládat. Tj. jestli se nějaké úspěšné médium nějak chová, tak to dělá proto, že to tak chtějí jeho diváci, nebo

posluchači. Je to naprosto přirozený princip ve všech oblastech podnikání, businessu, bez kterého by žádný business nemohl fungovat.

Veřejnoprávní média tento problém nemají, protože jsou financována z koncesionářských poplatků. Každý rok obdrží své peníze bez ohledu na to, kolik mají posluchačů nebo diváků a jejich úkolem je udržovat tu kvalitu a stavět na principech žurnalistické novinářské práce a neslevovat z nich.

Kritizovat Novu za to, že funguje, jak funguje, je jakoby z části oprávněné, ale na druhou stranu je to z toho důvodu, že to její divák v zásadě chce. To že jsou tu odborníci, kteří soudí, že někteří moderátoři nejsou dostatečně fundovaní, je v pořádku, ale tato skupina lidí velice pravděpodobně nepatří k divákům TV Nova.

Jaký je váš názor na bulvarizaci politických pořadů? Mám na mysli například potlesko-metry v nedávných prezidentských politických debatách na Primě, zapojování známých osobností do koncepce pořadu, (nebo ankety pokládané v průběhu pořadu Hyde Park.)

To už koresponduje s tím, co jsem řekl. Že televize to dělají pro cílovou skupinu lidí, která je sleduje. Pakliže máte mezi politickou debatou z jedné strany pořad o vaření s celebritami a z druhé strany krimi zprávy, tak je hrozně složité napasovat mezi toto seriózní politickou debatou. Ty televize se snaží, protože vědí, že je to silné téma (prezidentské volby) a že ho nemohou úplně ignorovat, tak se snaží ty formáty dělat takovým způsobem, aby ti lidé tam zůstali. Aby ti lidé, kteří se koukají předtím, zůstali a podívali se i na to co je potom. Tedy aby v případě, kdy se mluví o Zemanovi či Schwarzenbergovi, tam našli něco z toho, na co jsou zvyklí. Mít i v těchto formátech prvky, na kterých to vysílání v jiných časech stojí. Dát divákovi to, na co je zvyklý. Televize nemůže z ničeho nic najednou změnit svůj formát

Jak se díváte na dnešní (politické, zábavní) moderátory? Které byste označil za nejlepší?

Myslím si, že nejlepší političtí moderátoři jsou Václav Moravec a Martin Veselovský. U těch zábavních to si netroufám říct, tam rozhodují hlavně ratingy. Z těch dnes vychází Karel Šíp, nebo Jan Kraus.

Kdo z moderátorů byl, popřípadě je, vaším největším vzorem?

Na tuto otázku neumím úplně odpovědět. Myslím si, že je tady hodně dobrých moderátorů, ale že bych měl někoho za vzor to ne. V každém z těch lidí vidím určité nedostatky a nikdo není úplně bez chyby. A zároveň má každý něco, proč si myslím, že je dobrý. Myslím si, že přes jakoukoliv rozporuplnost je třeba Leoš Mareš výborný moderátor, stejně tak si myslím, že Václav Moravec nebo Lucie Výborná jsou výborní moderátoři.

Do jaké míry může moderátor „vychovat“ svého hosta? Jaké jsou možnosti v jeho „vedení“? Často se totiž setkáváme s agresivitou, či naopak pasivitou hosta.

Myslím si, že je na moderátorovi jak to celkově dopadne. Je to velmi vyrovnaná partie v případě, že zkušený moderátor vede rozhovor se zkušeným politikem. Ve chvíli, kdy budou tito dva lidé hrát zákopovou válku, tak z toho rozhovoru nic nebude. Moderátor by měl mít nějakou psychologickou výbavu, měl by mít jistou sociální inteligenci. Měl by současně toho hosta velmi dobře znát, aby dokázal ten rozhovor vést tak, aby v něm zazněly ty důležité věci a nebylo z něj cítit konflikt a napětí.

Ve chvíli kdy je ten rozhovor vedený konfliktním dojmem, tak ta energie, která se z toho přenáší na diváka/posluchače je negativní a ten celkový pocit, jakkoliv ten rozhovor může zodpovědět spoustu otázek, tak je nepříjemný, negativní.

Můžete jmenovat bezpodmínečné vlastnosti, které moderátor musí mít?

Musí být profesionál, musí být schopen obsáhnout celou šíři tématu, o kterém chce mluvit. Měl by vědět vše, co se té věci týká. Měl by se tedy dobře připravit. Měl by zvládnout techniku. To znamená, že musí správně mluvit, správně dýchat, intonovat, musí vědět, jaká by měla být energie a tempo rozhovoru. Musí být sociálně zdatný, musí číst v lidech a musí být schopen si představit, jak vypadají jeho posluchači/diváci a co po něm chtějí. Je to do jisté míry věcí talentu, těžko se to učí. Podobně jako u sportu, ve chvíli kdy nedisponujeme tou výbavou, tak to můžeme tvrdou dřinou nahradit, ale nikdy to nebude takové, jako když se spojí talent s tou prací.

Z pozice mediálního poradce, co byste současným moderátorům poradil? Co by měli změnit?

Kdybych jim měl dát nějakou základní radu, tak aby byli co nejpřirozenější a co nejméně dramatičtí. Lidé očekávají, že moderátor bude velmi přirozený, že z toho co

říká, budou mít pocit, že to říká jim, jako by se dobře znali. Tedy moderátor musí být civilní, příjemný, přátelský, otevřený, optimistický, ale hlavně přirozený. Čím více je tam dramatizace, čím více je tam takové té umělé hranosti, tím méně jsou lidé to schopni přijímat a tím méně tomu věří.

Čím si vysvětlujete současný propad sledovanosti moderovaných diskusních pořadů – Partie, OVM, Máte slovo?

Přiznám se, že to moc nesleduji, a tedy si nejsem vědom toho propadu. Myslím si ale, že je to dáno tou celkovou situací ve společnosti a tím, že politici neustále lžou a dělají to stále dokola a lidé přestávají věřit tomu, co říkají a tím se tak vytrácí smysl se na tyto pořady dívat. Také to může být zapříčiněno tím, že všeho moc škodí. Že ty pořady se dělají dlouhou dobu, dělají je stejní lidé. Za vinou může být i určitý stereotyp, ale primárně bych řekl, že je to ta negativní energie, kterou to generuje a je to nedůvěryhodnost, kterou česká politická scéna disponuje. Není tam osobnost, které by člověk měl alespoň tendenci uvěřit, že to, co říká, se stane.

Myslíte si, že současný moderátor má větší volnost, než v minulosti?

To si nemyslím. Jsem toho názoru, že největší volnost měli moderátoři právě na začátku 90. let, kdy si dělali, v podstatě co chtěli. Kdy rozhodovali o tom, co bude hrát rádio za hudbu. Písničky se vybíraly z archivu a moderátor určoval, co se bude hrát. Dnes je moderátor poměrně svázán. Pokud jde o hudbu, tak vůbec nezasahuje do dramaturgie. Hudba je věc, která se velmi přesně testuje a následně rozepisuje. Má to na starosti jeden člověk v tom rádiu, který to má na plný úvazek a vlastně má k dispozici výsledky veškerých výzkumů. Moderátor do toho nemá žádnou šanci do tohoto procesu zasáhnout.

Pokud jde o mluvené slovo, tak i tam ti moderátoři jsou poměrně přesně seřizováni v tom, kdy mají mluvit, jak dlouho mají mluvit a co mají říkat. Takže spíš bych řekl, že to jde tím směrem, že moderátoři jsou mnohem více svázáni, než tomu bylo v minulosti.

Jaký je podle vašeho názoru další stupeň vývoje moderování? Myslíte si, že se dá moc moderátora nad posluchači/diváky ještě zvýšit?

Já si myslím, že to je o důvěře. Stejně jako u těch politiků. K tomu aby moderátora posluchač respektoval, tak mu musí důvěřovat a svým způsobem ho obdivovat. Tím je

to limitováno. Nenazýval bych to mocí moderátora na posluchače, ale spíše vlivem moderátora. U nás je velká tendence věřit tomu, co ta média řeknou nebo napíší. Je to něco, co k médiím patří. Je to sociální fenomén. Ale lidé by si měli uvědomit, že to tak vůbec nemusí být, že to co říkají média, nemusí být pravda. Tím pádem ten vliv, který média mají, by se měl snížit a lidé by měli do toho vnímání zapojit selský rozum. Srovnávat informace a poučit se, protože jsou média, která vysloveně lžou. Jedná se zejména o tištěná média, která v podstatě pravdu vůbec nenapíší. Ale nic to nemění na tom, že lidé ty deníky kupují o to víc a mají tendenci každému článku, který vyjde, věřit.

Lidé hledají senzace a díky tomu nastavení, umožňují médiím, aby s nimi manipulovali. Média dělají to, co lidé chtějí. Celý ten systém funguje na principu symbiózy. Kdyby nebyla poptávka, tak by se ty noviny, televize, nebo rádia nemohly tímhle způsobem živit. Ale myslím si, že ta média jsou pouze zrcadlem. Že odráží tu skutečnou realitu.

Co je, podle vašeho názoru, hlavní předností digitalizace rozhlasového a televizního vysílání?

Digitalizace vysílání má samozřejmě své důvody, ale osobně si myslím, že k ní v rámci rozhlasového vysílání v ČR nikdy nedojde, protože je to technicky a finančně poměrně náročný proces. Na rozdíl od televizí to nemá takové výhody. Televizím to umožnilo vysílat mnohem více kanálů, ale rádio nemá ten problém, že by mělo nedostatek licencí. V Čechách je dnes víc než 70 rádií, které vysílají terestricky a to území je naprosto přesyceno tím rozhlasovým vysíláním.

Většina z těch soukromých rádií dnes živoří, je to podnik, který má co dělat, aby se uživil. A 70 rádií na 8 milionů lidí je obrovské číslo a není důvod ho nějak navyšovat. Naopak v budoucnosti dojde ke snížení počtu stanic. Tedy z tohoto pohledu digitalizace smysl nemá, z pohledu zkvalitnění signálu také ne, protože úroveň FM signálu je naprosto dostatečná a nikdo neposlouchá vysílání rádia proto, aby z toho měl nějaký zvukový zážitek. To rádio se poslouchá jako kulisa, poslouchá se při jiných činnostech, v autě, v restauraci, nebo doma, když jsme na počítači. Nefunguje to tak, že si sedneme do křesla a užíváme si, jak to pěkně hraje. A hlavním negativem je, že by si všichni museli koupit nové přijímače, stejně jako u televizí, s tím, že máte tu možnost přijímat více televizních kanálů a v lepší kvalitě a do jisté míry je to určitý

marketingový trik. Ale u rádií je třeba zvážit, že jsou lidé, kteří si rádio nekoupili už třicet let a každý člověk má několik rádií. Obvykle v každé domácnosti je více než jedno rádio, a pak máme rádio v autě, na chalupě, na chatě, jsou rádia v hotelích, takže vlastně ta potřeba výměny toho hardwaru by byla obrovská. A není žádný důvod pro vysvětlení lidem, proč by měli to své rádio vyhodit a koupit si jiné a dražší, když vlastně nic nového nezískají.

Takže ohledně digitalizace já jsem skeptik. Myslím si, že cesta šíření signálu vede přes internet. K tomu dojde dříve nebo později. Nebude se vysílat z nějaké hory nad Prahou, ale prostřednictvím internetu odjinud.

Jakými metodami si může moderátor radia udržet pozornost posluchače?

Pokud jde o samotného moderátora, tak určité možnosti má. Přesto že dnes se moderní rádia nespolehnají pouze na moderátory. Dneska je ten program rádia do značné míry úspěšný díky fungování marketingu. Takže program a marketing jsou dvě velmi podstatné věci pro úspěch stanice. Pokud jde o samotného moderátora, tak pozornost posluchače může udržet tím, že bude zajímavý, zábavný, atraktivní, poutavý a že posluchači budou chtít slyšet, co jim řekne v tom následujícím vstupu. Moderátor by měl v každém svém vstupu dát posluchačům důvod poslouchat dál. Měl by jim formou nějaké upoutávky nahodit udičku, a říct něco ve smyslu: „Když ještě chvíli vydržíte, něco vám řeknu, nebo něco uslyšíte.“ Ale ten základ úspěchu moderátora spočívá v té jeho schopnosti ty lidi zaujmout tím, co říká a jak to říká.

Co byste označil za největší chyby moderátora v rozhlase a televizi?

Největší chyba moderátora je, že je nudný. Ve chvíli, kdy je moderátor nudný, tak může říkat, co chce a já ho poslouchat nebudu. Nudnost je zkrátka základním nedostatkem. I když je moderátor neprofesionální, tak už to v sobě obsahuje určitou rozporuplnost, která mě nutí poslechnout si, jaký je ten moderátor idiot. Ale ve chvíli kdy je nudný, tak ho nebudu sledovat vůbec.

Moderátor by neměl být nudný, negativní, nepřátelský, nepřipravený, neměl by mluvit dlouho a neměl by mluvit o nezajímavých tématech. To platí jak pro televizi, tak i pro rozhlas.

případně zaškrtněte v tabulce:

	TV	ROZHLAS
Nepřipravenost	•	•
Agresivita		
Neschopnost improvizace	•	•
Neupravenost, make up (TV)		
Pasivita		
Neprofesionalita		
Špatné tech. Zázemí		

Příloha B – Rozhovor s Milanem Šímou

Co považujete za největší změny ve vývoji moderování po roce 1989?

Větší agresivita moderátorů. Větší suverenita. Větší připravenost (background, který připravuje více lidí - tým).

Co je hlavní předností a hlavní nevýhodou moderování v TV/Rádiu?

Přímý přenos je velká výhoda (bezprostřednost odpovědí, divák vidí zaváhání, nejistotu hosta - což v tištěných médiích není znát) a zároveň nevýhoda (nervozita; chyby, které se nedají napravit).

Může kvalitní moderátorská činnost v rádiu mít větší vliv, než amatérská činnost moderátora v televizi?

Jen těžce. Rádio má mnohem menší poslechovost oproti sledovanosti televizi.

Jaké jsou hlavní rozdíly mezi moderováním pořadů v devadesátých letech a dnes?

Větší profesionalita moderátorů, skákání do řeči, debaty mají větší spád, režijní zpracování je daleko sofistikovanější (animace, triky, přímé vstupy atd.)

Do jaké míry ovlivňují nové techniky výkon moderátora?

Moderátor je na tom lépe, protože pro něj dnes pracuje větší tým, na druhou stranu se nic nemění na tom, že v debatě musí vše zvládnout sám. Příliš nevěřím na pomocné pokyny z režie do sluchátka. Mohou být prospěšné spíše výjimečně v nějakých odůvodněných případech (upozornění na chybu moderátora).

V dnešních pořadech se velmi častou využívají sociální sítě, jejichž prostřednictvím mají diváci možnost klást své otázky, nebo zveřejňovat své názory. Myslíte si, že hojně využívání této možnosti je pro moderátora výhodné?

Jakýkoliv diskutující, který vstupuje do debaty se zajímavým názorem, může být pro pořad, a tudíž i pro moderátora přínosem. Na druhou stranu telefonáty, Skype nebo Facebook se v debatách využívají proto, aby se mohli aktivní diváci zapojit do debaty, aby diváci měli pocit, že pořad mohou nějak ovlivnit a aby tak stoupla popularita a sledovanost debaty.

Někteří odborníci soudí, že v dnešní době se mnohem více setkáváme s neprofesionalitou moderátorů. Co si o tom myslíte vy?

Myslím si, že máme řadu profesionálních a řadu neprofesionálních moderátorů. Spíše jde ale jejich úroveň nahoru.

Jaký je váš názor na bulvarizaci politických pořadů? Mám na mysli například potlesko-metry v nedávných prezidentských politických debatách na Primě, zapojování známých osobností do koncepce pořadu, nebo ankety na webu ČT, pokládané v průběhu pořadu Hyde Park.

Komerční stanice se snaží "oživováním" debat zvýšit jejich sledovanost. Na tom není nic divného. Problém by byl, kdyby nějak zvýhodňovali jednoho nebo druhého hosta. Nevím, co to jsou ankety v Hyde Parku - hlasování? Nebo ankety s lidmi na ulici?

Hlasování je v televizi vždycky sporné, protože může být ovlivněné a také to nemá žádnou vypovídající hodnotu (není to sociologický průzkum). Opět se používá pouze pro oživení pořadu a přilákání diváků.

Co je podle vašeho názoru největší změnou v moderování v dnešní době?

Těžko říct. Přijde mi, že to je vlastně pořád hodně podobné (viz předchozí odpovědi).

Jak se díváte na dnešní (politické, zábavní) moderátory? Které byste označil za nejlepší?

Líbí se mi docela Martin Veselovský a Daniela Drtinová.

Kdo z moderátorů byl, popřípadě je, vaším největším vzorem?

Neměl jsem žádný vzor, ale sledoval jsem hodně (a inspiroval mě) pořad „Crossfire“ na CNN a později „Hardtalk“ na BBC.

Do jaké míry může moderátor „vychovat“ svého hosta? Jaké jsou možnosti v jeho „vedení“? Často se totiž setkáváme s agresivitou, či naopak pasivitou hosta.

Moderátor musí už dopředu vědět, jaké má jeho host vlastnosti a podle toho debatu řídit.

Jaká je ideální pozice moderátora? (aktivní/pasivní/agilní/útočný)

Pozice moderátora záleží na typu pořadu. Pokud moderuje pořad, jehož dramaturgií je živá, agresivní debata nebo naopak dělá pořad, kde jsou ve studiu třeba vědci, tak se samozřejmě přístup liší.

Můžete jmenovat bezpodmínečné vlastnosti, které moderátor musí mít?

Dobře mluvit, rychle, pohotově a chytře reagovat, být vždy nad věcí a také dobře vypadat.

Z pozice mediálního poradce, co byste současným moderátorům poradil? Co by měli změnit?

Nic mě nenapadá.

Čím si vysvětlujete současný propad sledovanosti moderovaných diskusních pořadů – Partie, OVM, Máte slovo?

Diváky přestává zajímat každodenní politika. Sledovanost politiky v 90. letech byla výjimečná a už se nebude opakovat.

Co jste soudil o smlouvě ACTA? Mělo by podepsání této smlouvy nějaký vliv na moderátorskou činnost?

Smlouvu jsem nečetl, takže netuším.

Myslíte si, že současný moderátor má větší volnost, než v minulosti?

Podle mých zkušeností nemá.

Jaký je podle vašeho názoru další stupeň vývoje moderování? Myslíte si, že se dá moc moderátora nad posluchači/diváky ještě zvýšit?

Debaty půjdou více směrem k infotainmentu a zábavě. Nevím, že by měl moderátor nějakou moc nad diváky. Maximálně má nějaké páky na své hosty.

Koho považujete za nejlepšího moderátora politických pořadů a proč?

Asi Martina Veselovského. Na druhou stranu nevím, jak by zvládal debaty, které jsou přece jen náročnější než Události a komentáře. Důvod? Protože je dobrý (pohotový, nedělá chyby a je profesionálně asertivní).

Co je, podle vašeho názoru, hlavní předností digitalizace rozhlasového a televizního vysílání?

Větší konkurence - možnost pro více subjektů provozovat televizní a rozhlasové vysílání a také samozřejmě kvalita vysílání.

Jakými metodami si může moderátor radia udržet pozornost posluchače?

V debatě? Dobrymi hosty.

Co byste označil za největší chyby moderátora v rozhlase a televizi?

Hloupost, samolibost, přílišná drzost, přílišná pasivita, dlouhé otázky, přebrepty, nezajímavé otázky.

případně zaškrtněte v tabulce:

	TV	ROZHLAS
Nepřipravenost		
Agresivita		
Neschopnost improvizace		
Neupravenost, make up (TV)	•	
Pasivita	•	

Neprofesionalita	•	
Špatné tech. zázemí		

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: David Prouza

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Moderátor v rozhlasu a televizi

Rok: 2013

Počet stran textu: 50

Celkový počet stran příloh: 12

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 9

Vedoucí práce: Ing. Jiří Velebný